Näringsutskottets betänkande
2016/17:NU4

Statliga företag

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2016 års redogörelse för företag med statligt ägande till handlingarna och avslår samtliga motionsyrkanden.

Skrivelsen innehåller verksamhetsberättelsen för företag med statligt ägande och beaktar utvecklingen för de statligt ägda företagen under 2015 och fram t.o.m. 1 maj 2016. Motionsyrkandena handlar om den övergripande förvaltningen av statliga företag, om hur förvaltningen av vissa statliga företag ska bedrivas och om statens ägande av vissa företag.

I betänkandet finns 13 reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2015/16:140 2016 års redogörelse för företag med statligt ägande.

34 yrkanden i motioner från den allmänna motionstiden 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut 3
Redogörelse för ärendet 5
Ärendet och dess beredning 5
Skrivelsens huvudsakliga innehåll 5
Utskottets överväganden 6
Övergripande om förvaltningen av statligt ägda företag 6
Motionerna 7
Vissa kompletterande uppgifter 10
Utskottets ställningstagande 16
Förvaltningen av vissa statligt ägda företag 19
Motionerna 19
Vissa kompletterande uppgifter 22
Utskottets ställningstagande 29
Statens ägande av vissa företag 33
Motionerna 33
Vissa kompletterande uppgifter 34
Utskottets ställningstagande 34
Reservationer 36
1. Förvaltningen av företag med statligt ägande, punkt 2 (M, C, L, KD) 36
2. Förvaltningen av företag med statligt ägande, punkt 2 (SD) 37
3. Uppdrag och mål för de statligt ägda företagen, punkt 3 (C) 39
4. Uppdrag och mål för de statligt ägda företagen, punkt 3 (V) 39
5. LKAB:s uppdrag, punkt 4 (SD) 41
6. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 5 (SD) 41
7. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 5 (V) 42
8. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m., punkt 6 (SD) 43
9. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m., punkt 6 (V) 44
10. Vattenfall AB:s samhällsansvar, punkt 7 (C, V) 46
11. Övrigt om Vattenfalls AB:s uppdrag och mål, punkt 8 (SD) 47
12. Övrigt om Vattenfalls AB:s uppdrag och mål, punkt 8 (V) 48
13. Frågor om avyttring av Vattenfall AB:s brunkolsverksamhet, punkt 9 (V) 50
Bilaga 1
Förteckning över behandlade förslag 52
Skrivelsen 52
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17 52
Bilaga 2
Företag med statligt ägande 56

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Övergripande om förvaltningen av företag med statligt ägande

1. Skrivelsen om företag med statligt ägande

Riksdagen lägger skrivelse 2015/16:140 till handlingarna.

2. Förvaltningen av företag med statligt ägande

Riksdagen avslår motionerna
2016/17:121 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2016/17:3123 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, L, KD) yrkandena 10–12 och
2016/17:3128 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 25–27.

Reservation 1 (M, C, L, KD)
Reservation 2 (SD)

3. Uppdrag och mål för de statligt ägda företagen

Riksdagen avslår motionerna
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1–4 och
2016/17:3118 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 12.

Reservation 3 (C)
Reservation 4 (V)

Förvaltningen av vissa statligt ägda företag

4. LKAB:s uppdrag

Riksdagen avslår motion
2016/17:117 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 5 (SD)

5. Ekonomiska mål för SJ AB

Riksdagen avslår motionerna
2016/17:153 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD),
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11 och
2016/17:2536 av Stina Bergström m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 6 (SD)
Reservation 7 (V)

6. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2016/17:911 av Helén Pettersson i Umeå (S),
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8–10,
2016/17:1991 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 11 och

2016/17:2450 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 16.

Reservation 8 (SD)
Reservation 9 (V)

7. Vattenfall AB:s samhällsansvar

Riksdagen avslår motion
2016/17:2976 av Helena Lindahl och Per Åsling (båda C).

Reservation 10 (C, V)

8. Övrigt om Vattenfalls AB:s uppdrag och mål

Riksdagen avslår motionerna
2016/17:110 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2016/17:1194 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2,
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 5 och 6 samt
2016/17:2473 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 5.

Reservation 11 (SD)
Reservation 12 (V)

9. Frågor om avyttring av Vattenfall AB:s brunkolsverksamhet

Riksdagen avslår motion
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 13 (V)

Statens ägande av vissa företag

10. Statens ägande av vissa företag

Riksdagen avslår motionerna
2016/17:193 av Sotiris Delis och Thomas Finnborg (båda M),
2016/17:2714 av Erik Bengtzboe (M) och
2016/17:2716 av Erik Bengtzboe (M).

Stockholm den 17 november 2016

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Lars Hjälmered (M), Åsa Westlund (S), Ingemar Nilsson (S), Josef Fransson (SD), Hanif Bali (M), Per-Arne Håkansson (S), Helena Lindahl (C), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Anna Wallén (S), Mattias Bäckström Johansson (SD), Said Abdu (L), Birger Lahti (V), Penilla Gunther (KD), Mattias Jonsson (S), Sofia Fölster (M) och Jonas Eriksson (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2015/16:140 2016 års redogörelse för företag med statligt ägande samt 34 motionsyrkanden om statliga företag från den allmänna motionstiden 2016/17. Under beredningen av ärendet lämnade statsrådet Mikael Damberg den 25 oktober 2016 information till utskottet om statens försäljning av aktier i SAS AB.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelse 2015/16:140 2016 års redogörelse för företag med statligt ägande innehåller verksamhetsberättelsen för företag med statligt ägande och beaktar utvecklingen för de statligt ägda företagen under 2015 och fram t.o.m. 1 maj 2016.

Utskottets överväganden

Övergripande om förvaltningen av statligt ägda företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna. Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden som rör förvaltningen av företag med statligt ägande och uppdrag och mål för de statligt ägda företagen. Utskottet hänvisar bl.a. till de grundläggande principer som är styrande för statens bolagsförvaltning och det pågående utvecklingsarbetet när det gäller förvaltningen av de statligt ägda företagen.

Jämför reservationerna 1 (M, C, L, KD), 2 (SD), 3 (C) och 4 (V).

Skrivelsen

I skrivelse 2015/16:140 lämnar regeringen sin årliga redogörelse för förvaltningen av statens företag. I redogörelsen ingår information om dels aktiebolag vars aktier förvaltas av Regeringskansliet, dels organisationerna Svenska Skeppshypotekskassan, stiftelsen Industrifonden och stiftelsen Norrlandsfonden.

Systemet med årliga redogörelser från regeringen baseras på ett beslut av riksdagen våren 1981 (prop. 1980/81:22, bet. 1980/81:NU29). Syftet är att beskriva statens företagsägande och de värden som finns i de statligt ägda företagen. Verksamhetsberättelsen liksom delårsrapporterna finns på regeringens webbplats.

Skrivelsen innehåller verksamhetsberättelsen för företag med statligt ägande, där utvecklingen för dessa bolag under 2015 och fram t.o.m. den 1 maj 2016 beskrivs. I verksamhetsberättelsen redogör regeringen för statens ägarpolicy och hur förvaltningen och företagen har utvecklats under året. Statens ägarpolicy är enligt skrivelsen oförändrad sedan 2015 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2014/15:140). Regeringen framför i skrivelsen att den avser att revidera statens ägarpolicy under 2016 och fatta beslut om statens ägarpolicy i särskild ordning mot slutet av året. En redogörelse för beslutet kommer att lämnas i nästkommande redogörelse för företag med statligt ägande.

I skrivelsen framför regeringen att det övergripande målet är att bolagen ska skapa värde och i förekommande fall se till att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. För att åstadkomma detta anges att det bl.a. är viktigt att ge bolagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina marknader. Regeringen framhåller vidare att det är viktigt

att staten är en aktiv, professionell ägare med fokus på långsiktigt värdeskapande. Enligt skrivelsen ser regeringen ständigt över bolagsportföljen för att pröva skälen för fortsatt statligt ägande, men också som ett led i att överväga bolagens olika uppdrag och inriktningar.

I år finns i verksamhetsberättelsen en beskrivning av omvärldsfaktorer, men även branschspecifika riskfaktorer, som kan få inverkan på den statligt ägda bolagsportföljen. Detta görs mot bakgrund av Riksrevisionens granskning av regeringens hantering av risker i statliga bolag (RiR 2015:15), och som ett led i regeringens utveckling av informationen till riksdagen i syfte att förse riksdagen med en samlad bild av riskerna i den statligt ägda bolagsportföljen.

I verksamhetsberättelsen finns vidare information om statens förvaltningskostnader, bl.a. interna kostnader och kostnader för köpta tjänster. Vidare beskrivs processen för att nominera styrelseledamöter och regeringens riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare i företag med statligt ägande. I verksamhetsberättelsen återger regeringen även de olika bolagens ekonomiska mål och hållbarhetsarbete och rapporterar om Vattenfall AB:s utveckling i förhållande till de s.k. 2020-målen. I ett avsnitt redogörs för Regeringskansliets arbete med att fastställa s.k. uppdragsmål (mål för de särskilt beslutade samhällsuppdragen).

Könsuppdelad statistik redovisas för respektive styrelse, VD och ledningsgrupp. En sammanställning av fördelningen mellan revisionsarvoden och övriga arvoden som utbetalats till revisionsbolag presenteras också. Vidare redovisas en konsoliderad balans- och resultaträkning. Det finns också en sammanfattande redovisning över beslutade utdelningar från och anslag till bolag med statligt ägande.

Liksom tidigare år finns i verksamhetsberättelsen företagspresentationer som innehåller en kortfattad ekonomisk redovisning, en presentation av bolagets verksamhet och mål samt måluppföljning. I syfte att tydliggöra motiven till att staten äger bolaget inleds varje företagspresentation med en ingress som ger en översiktlig bild av bolagets uppdrag och verksamhet. Som ett komplement till denna översikt finns en förteckning över de förslag som regeringen lämnat till riksdagen och som behandlar de aktuella bolagen. I företagspresentationen finns även information om bolagens styrelseledamöter och deras arvoden. I presentationen uppges också om bolaget redovisar enligt IFRS (International Financial Reporting Standards) eller lämnar en hållbarhetsredovisning enligt GRI (Global Reporting Initiative).

Motionerna

Förvaltningen av företag med statligt ägande

I motion 2016/17:3123 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, L, KD) anförs att det i statens ägarpolicy står att de statligt ägda bolagen ska vara föredömen inom området hållbart företagande. Motionärerna anför att arbetet inom detta område bör fortsätta (yrkande 10). Motionärerna anför vidare att den tidigare alliansregeringen arbetade målmedvetet med styrelserekrytering i de statliga

bolagen utifrån dynamik och mångfald. Utifrån kompetens, erfarenhet, bakgrund och ålder sattes mål om en jämn könsfördelning (minst 40 procent av vartdera könet). Andelen kvinnliga styrelseledamöter i de statliga bolagen ökade i de statligt helägda bolagen till 49 procent. Motionärerna vill i detta hänseende se en fortsatt utveckling av förvaltningen av de statligt ägda bolagen (yrkande 11). Motionärerna anför vidare i motionen att staten är en stor företagsägare och kommer så att vara under överskådlig tid. Det ställer enligt motionen höga krav på tydliga principer när det gäller förvaltningen av de statliga bolagen. Det handlar bl.a. om att de statliga bolagen ska ha fokus på att skapa långsiktiga värden och att staten vara en aktiv, professionell och ansvarsfull ägare. I de fall där bolagen har ett samhällsuppdrag ska detta utföras väl. Statens roll som lagstiftare och ägare bör enligt motionen hållas isär och skötas på ett professionellt sätt. Regeringens styrning av de statliga bolagen ska enligt vad som anförs i motionen ske inom de ramar som riksdagen fastställt (yrkande 12).

Motionärerna Lars Hjälmered m.fl. (M) betonar i motion 2016/17:3128 att statens uppgift normalt bör vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen, inte att äga och driva företag. Enligt motionen bör statens ägande vidare kontinuerligt utvärderas och omprövas där det inte längre finns uppenbara motiv för fortsatt ägaråtagande helt eller delvis. Om förändringar av det statliga ägandet leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice bör staten minska eller avveckla sitt ägande. Detta ska enligt motionärerna ses som ett led i vikten av att överväga bolagens olika uppdrag och riktlinjer. Exempelvis gäller detta bolag som SBAB, Telia Company, SAS och Orio. Motionärerna föreslår att eventuella försäljningsintäkter ska användas för att minska statsskulden. Motionärerna förordar emellertid inte någon försäljning av LKAB, Apoteket eller Vattenfalls nordiska verksamhet (yrkande 25).

I motionen anförs vidare att de statliga bolagen ska präglas av öppenhet och föredömlighet och vara föregångare när det gäller hållbarhetsfrågor och långsiktigt ansvarsfullt utnyttjande av resurser. Det innefattar områdena miljö, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, anti-korruption, affärsetik, jämställdhet och mångfald. I motionen framförs också att de statliga bolagens styrelser under alliansregeringen fick i uppdrag att fastställa relevanta hållbarhetsmål och strategier för att uppnå dessa mål. Motionärerna vill se en fortsatt utveckling av förvaltningen av de statligt ägda bolagen inom dessa områden (yrkande 26).

Där statligt ägande ändå förekommer bör detta enligt motionen i första hand fortgå för att komplettera marknadsmisslyckanden och där särskilda samhällsuppdrag eller gemensamma värden bör värnas. Motionärerna framhåller att de statliga bolagen bör drivas långsiktigt och ansvarsfullt och, där bolagen verkar på en konkurrensutsatt marknad, enligt marknadsmässiga krav för att säkerställa en effektiv konkurrens (yrkande 27).

Av kommittémotion 2016/17:121 framgår att Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) är anhängare av ett fortsatt statligt engagemang för att

bibehålla statens inflytande genom ägande och att utförsäljningar av statens egendom inte ska vara ett ideologiskt självändamål. Motionärerna anger att det emellertid finns statliga innehav som under vissa omständigheter skulle kunna reduceras där statligt ägande inte kan motiveras med nytta för medborgarna. I motionen framförs att inflytande över statens bolag bör utövas med varsamhet och att god lönsamhet bör prioriteras högt (yrkande 1).

Vidare framför motionärerna att de är kritiska till alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön och anser att all sådan praxis inom ramen för offentlig verksamhet bör avvecklas. Hållbarhetsmålet för de statliga bolagen om att det i varje styrelse ska vara minst 40 procent av varje kön bör enligt motionen därför tas bort (yrkande 2).

Uppdrag och mål för de statligt ägda företagen

Ola Johansson m.fl. (C) anför i kommittémotion 2016/17:3118 att även staten, vid sidan av kommunerna, har ett ansvar att driva en aktiv markpolitik. Motionärerna anför vidare att ägardirektiv som innehåller krav på att ta fram lämplig byggbar mark ska ges till de statliga företag som är markägare (yrkande 12).

I motion 2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) anförs att staten bör använda sitt ägande av statliga bolag för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål. Kravet på lönsamhet i statliga bolag ska inte gå före samhällsnyttan. Motionärerna menar att samhällsnyttan alltid ska stå i fokus för ägarstrategin samtidigt som företagen bedrivs ekonomiskt effektivt. I de fall viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statliga bolagens vinstkrav ska målsättningen i ägarstrategin enligt motionen ses över (yrkande 1).

I motionen framhålls även att möjligheterna till vidareförädling inom svensk industri generellt är stora, vilket skulle ge ett ökat antal arbetstillfällen, minska transporterna och öka exportintäkterna. Statliga bolag bör enligt motionärerna verka för en ökad förädling i syfte att skapa arbetstillfällen och öka exportvärdet (yrkande 2).

Motionärerna framför vidare att samhällsägda företag bör uppträda neutralt och därför inte bör vara medlemmar i intresseorganisationen Svenskt Näringsliv eller liknande intresseorganisationer (yrkande 3).

Dessutom framhåller motionärerna att de statliga bolagen har ett särskilt ansvar för att ett aktivt arbete för jämställdhet genomsyrar hela företags–strukturen. Ett första steg är enligt motionen att kartlägga hur könsfördelningen inom de statliga bolagen verkligen ser ut. Det är nödvändigt att en sådan genomgång omfattar alla delar av verksamheten. De statligt ägda bolagen bör därför få i uppdrag att senast årsskiftet 2017/18 återkomma med en kartläggning av könsfördelningen på alla nivåer i bolaget och utifrån denna komma med förslag på åtgärder för en mer jämställd verksamhet (yrkande 4).

Vissa kompletterande uppgifter

Inledning

Staten är en betydande bolagsägare i Sverige. I den statliga bolagsportföljen finns 50 hel- och delägda bolag, varav två är börsnoterade. Det övergripande målet för regeringen är att bolagen ska skapa värde och i förekommande fall se till att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl.

Under det föregående riksmötet behandlade utskottet frågor om statliga företag i tre olika betänkanden:

- Statliga företag (bet. 2015/16:NU4)
- Riksrevisionens rapport om Vattenfall och energiomställningen (bet. 2015/16:NU7)
- Riksrevisionens rapport om regeringens hantering av risker i statliga bolag (2015/16:NU21).

Regeringens förfogande över statliga bolag

Den rättsliga grunden för regeringens förfogande över statens medel och dess övriga tillgångar finns i regeringsformen (RF). Enligt 9 kap. 8 § RF förvaltar och förfogar regeringen över statens tillgångar, om de inte avser riksdagens myndigheter eller i lag har avsatts för särskild förvaltning. Bestämmelsen innebär att de statliga tillgångarna står till regeringens disposition. Disposition innefattar både förvaltningsåtgärder – rättsliga och faktiska – och förfogande-åtgärder, som avhändelse och pantsättning. Till de statliga tillgångarna hör de andelar staten äger i aktiebolag. Tillgångar som ägs av de statligt ägda bolagen är offentligrättsligt sett inte statliga och berörs inte av paragrafens bestämmelser.

Regeringens frihet att förfoga över statens egendom är emellertid begränsad. I 9 kap. 9 § RF anges att riksdagen beslutar om grunderna för förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar. Riksdagen kan också besluta att en åtgärd av ett visst slag inte får vidtas utan att riksdagen har medgett det. Det är riksdagens sak att avgöra hur omfattande grunderna ska vara. Således är det riksdagen som avgör vilken omfattning regleringen ska ha.

Vidare följer av 8 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) att regeringen inte utan riksdagens bemyndigande får förvärva aktier eller andelar i ett företag eller på annat sätt öka statens röst- eller ägarandel i ett företag. Regeringen får heller inte utan riksdagens bemyndigande tillskjuta kapital till ett företag. I 8 kap. 4 § andra stycket budgetlagen (2011:203) föreskrivs att regeringen inte utan riksdagens bemyndigande genom försäljning eller på annat sätt får minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar.

Enligt de riktlinjer som riksdagen beslutade om våren 1996 (prop. 1995/96:141, bet. 1995/96:NU26) ska följande huvudprinciper gälla för förvaltningen av statliga bolag:

- Statligt ägda företag ska arbeta under krav på effektivitet, avkastning på det kapital företaget representerar och strukturanpassning.
- Den som utövar förvaltningen av ett statligt ägt företag ska med utgångspunkt i uppsatt verksamhetsmål aktivt följa företagets utveckling och vidta erforderliga åtgärder för att företaget ska uppfylla kraven på effektivitet, avkastning och strukturanpassning.

Bolagsstyrning

Statens ägarstyrningsdokument (ägarpolicyn) anger ramverket för bolagsförvaltningen och klargör förhållandet mellan ägare, styrelse och bolagsledning. I ägarpolicyn redogör regeringen för sitt förvaltningsmandat och sin inställning i viktiga principfrågor om ägarstyrning och bolagsförvaltning. Statens ägarpolicy omfattar även regeringens riktlinjer för extern rapportering och riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare. Vidare innebär statens ägarpolicy att Svensk kod för bolagsstyrning ska tillämpas. Statens ägarpolicy tillämpas i majoritetsägda bolag med statligt ägande, och i övriga bolag där staten är delägare verkar staten i dialog med övriga ägare för att ägarpolicyn ska tillämpas.

Statligt ägda bolag är liksom aktiebolag som ägs av andra underkastade regelsystemet i aktiebolagslagen (2005:551). Det betyder att även ett statligt ägt bolag är en självständig juridisk person, där det högsta beslutande organet är bolagsstämman. Vid denna utövar aktieägarna sin rätt att besluta i bolagets angelägenheter.

Hösten 2015 behandlade utskottet i betänkandet om statliga företag (bet. 2015/16:NU4) ett motionsyrkande (mot. 2015/16:194 [V]) om statliga företag och investeringsskydd likt det här aktuella i motion 2016/17:1199 (V). Utskottet avstyrkte yrkandet och framhöll i sitt ställningstagande bl.a. att frågor om eventuella rättsliga åtgärder som enskilda statliga bolag vidtar, likt de som beskrivs i den aktuella motionen, är ett ansvar för bolagens styrelser och ledningar. Motionsyrkandet följdes upp i en reservation (V).

Förändringar av verksamhetsinriktningen i statliga bolag

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden som handlar om att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan väsentliga förändringar av verksamhetsinriktningen görs. Ett enigt utskott avstyrkte sådana yrkanden hösten 2014 och hösten 2015 (bet. 2014/15:NU4, bet. 2015/16:NU4) och anförde vid det förstnämnda tillfället bl.a. följande:

> Enligt regeringsformen (RF) är det regeringen som förvaltar och förfogar över statens tillgångar. Till de statliga tillgångarna hör de andelar staten äger i aktiebolag. Av detta följer att regeringen förvaltar de statliga bolagen och företräder ägaren, dvs. ytterst landets medborgare. Regeringens frihet att förfoga över statens tillgångar är emellertid begränsad. I RF anges vidare att det är riksdagen som beslutar om grunderna för förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar. Vid ägarstyrningen av de statliga bolagen ska regeringen således utgå från de riktlinjer för bolagets verksamhet som beslutats av riksdagen. Vanligen återspeglas riksdagens

beslut i företagens bolagsordningar. Detta innebär bl.a., enligt utskottets mening, att regeringen inte har möjlighet att lägga andra uppgifter på ett statligt bolag än de som inryms i vad som beslutats av riksdagen. I den händelse regeringen önskar genomföra en förändring av ett statligt företags verksamhetsinriktning som inte kan inrymmas i vad riksdagen beslutat bör regeringen därmed vända sig till riksdagen. Denna ordning är också något som lyfts fram i den aktuella motionen. Enligt utskottet råder det därmed ingen motsättning mellan utskottets uppfattning i denna fråga och den som förs fram i motionen. Utskottet vill understryka att denna ordning är en viktig del i hur förvaltningen av de statliga företagen bör fungera och att den även fortsättningsvis bör gälla. Ett uttalande från riksdagen i enlighet med vad som begärs i motionen kan således besparas.

Med anledning av vad som framförs i motion 2016/17:3118 (C) om utökade uppdrag för statliga bolag som är markägare att ta fram förslag på byggbar mark kan nämnas att utskottet hösten 2015 (bet. 2015/16:NU4) behandlade ett liknande yrkande i motion 2015/16:3210 (C). Ett enigt utskott avstyrkte motionsyrkandet och framhöll att det är genom bolagsordningen som ägaren bestämmer bolagets verksamhetsföremål och vissa angivna ramar för verksamheten. Utskottet framhöll vidare att verksamhetsföremålet i bolag med statligt ägande har sin grund i det uppdrag som riksdagen har beslutat om. I sammanhanget nämnde utskottet att riksdagen hösten 2013 godkände regeringens förslag till ändring av uppdraget för Akademiska Hus AB (prop. 2013/14:1 utg.omr. 24, bet. 2013/14:NU1). En del i det ändrade uppdraget är att bolaget ska verka för en långsiktig utveckling av universitets- och högskoleområden, s.k. campusområden. Som anförts gjorde denna förändring det möjligt för Akademiska Hus att äga, utveckla och förvalta studentbostäder. Utskottet framförde avslutningsvis att det inte var berett att förorda att riksdagen ska göra något uttalande i linje med vad motionärerna begärde och avstyrkte den aktuella motionen i berörd del.

Mål och uppföljning

Målen som är uppsatta för de statliga bolagen är redskap för att förmedla statens förväntningar som ägare. Det handlar om ekonomiska mål, uppdragsmål och hållbarhetsmål. Uppdragsmål sätts för de bolag som har särskilt beslutade samhällsuppdrag, framför allt för att utvärdera hur väl det särskilt beslutade samhällsuppdraget utförs. För att på ett tydligt sätt integrera hållbart företagande i bolagets affärsstrategi har ägaren uppdragit till bolagsstyrelserna att även fastställa strategiska hållbarhetsmål. Dessa mål följer ägaren därefter upp. Hållbarhetsmålen fastställs för de mest relevanta områdena för respektive bolag inom mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, anti-korruption och affärsetik samt jämställdhet och mångfald.

Genom att bolagens prestation regelbundet följs upp mot fastställda mål kan bolagens utveckling mätas. I det fall ett bolag inte når målen kan ägaren begära en plan från bolaget på vilka åtgärder de tänker vidta. De ekonomiska målen ger möjlighet att mäta och följa upp bolagens lönsamhet, effektivitet och risknivå.

Ekonomiska mål

I regeringens skrivelse (skr. 2015/16:140 s. 22 f.) anges att bolag med statligt ägande i de flesta fall verkar under marknadsmässiga villkor på konkurrensutsatta marknader. Det innebär att de har samma förutsättningar som andra aktörer på marknaden och att de precis som dessa drivs med värdeskapande som övergripande mål. På så vis stärks de statliga bolagens konkurrenskraft, långsiktiga värdeutveckling och effektivitet, samtidigt som risken för snedvridning av konkurrensen minskar. Ett betydelsefullt stöd för bolag som eftersträvar ett så effektivt resursutnyttjande som möjligt är fastställandet av ekonomiska mål. De ekonomiska målen ska vara realistiska, uppföljningsbara och ambitiösa. Staten utarbetar därför målen tillsammans med bolagen. På så vis skapas en mer nyanserad och ändamålsenlig styrning samtidigt som kvaliteten och verklighetsförankringen i målen förbättras. För bolagen med särskilt beslutade samhällsuppdrag sätts ekonomiska mål samtidigt som uppdragsmålen eftersom det särskilt beslutade samhällsuppdraget då kan sättas i relation till ekonomiskt värdeskapande. Hållbarhetsanalysen ingår i den fundamentala analysen av bolagets möjligheter och risker som ligger till grund för de ekonomiska målen. Syftet med ekonomiska mål är enligt skrivelsen framför allt att

- främja såväl operationell effektivitet som kapitaleffektivitet
- hålla finansiell risk på en rimlig nivå
- bidra till att ägaren får en förutsägbar och långsiktigt hållbar utdelning
- möjliggöra uppföljning och utvärdering.

Enligt vad som anges i skrivelsen är syftet med lönsamhetsmålet att se till att verksamheten bedrivs så effektivt som möjligt, ur både ett finansiellt och ett operativt perspektiv. Lönsamhetsmålet syftar också till att ge en rimlig kompensation för det risktagande en investering i bolaget innebär. Därför utgör kapitalkostnaden golvet för lönsamhetsmålet. Precis som övriga ekonomiska mål ska lönsamhetsmålet ses som ett mål som ska uppnås på sikt och inte som ett krav som måste vara uppfyllt vid varje tidpunkt. Det bör således utgöra en ambitiös och samtidigt realistisk målbild för bolaget. Metoden för att fastställa lönsamhetsmålet omfattar en ingående analys av bolagets affärsplan samt branschjämförelser. För de flesta bolag används ett avkastningsmål (t.ex. avkastning på eget eller operativt kapital). För andra bolag, som inte binder mycket kapital, kan det vara mer relevant med ett marginalmål (t.ex. rörelsemarginalmål).

Hållbart företagande

När det gäller hållbart företagande fastställer bolagsstyrelserna mål och strategier för ett långsiktigt hållbart företagande. Uppföljning av bolagens hållbarhetsarbete sker dels genom uppföljning av bolagens egna hållbarhetsmål, dels med hjälp av bolagsspecifika hållbarhetsanalyser.

När det gäller de frågor om statliga företag och hållbart företagande som behandlas i de aktuella motionerna 2016/17:3123 (M, C, L, KD) och 2016/17:3128 (M) kan nämnas att utskottet behandlade liknande motionsyrkanden hösten 2015 och våren 2016 (bet. 2015/16:NU4 och bet. 2015/16:NU7). Utskottet avstyrkte dessa motionsyrkanden bl.a. mot bakgrund av det pågående arbetet med hållbarhetsfrågor inom förvaltningen av de statliga bolagen samt att Regeringskansliet har ett etablerat nätverk för hållbart företagande i syfte att initiera och uppmuntra erfarenhetsutbyten och nätverksbyggande mellan bolagen med statligt ägande, kring hållbart företagande. Vid dessa tillfällen följdes utskottets ställningstaganden upp i reservationer (M, C, L, KD).

Vidare kan nämnas att ett enigt utskott våren 2016 (bet. 2015/16:NU:21) med anledning av regeringens skrivelse 2015/16:60 Riksrevisionens rapport om regeringens hantering av risker i statliga bolag framhöll att de hållbarhetsanalyser som de statliga bolagen årligen genomför bidrar till att öka bolagsförvaltningens medvetenhet och kunskap om risker i bolagen och betonade samtidigt betydelsen av arbetet med hållbarhet inom de statligt ägda bolagen. Bolagens verksamhet ska enligt vad utskottet framförde präglas av öppenhet och föredömlighet, och bolagen ska vara föregångare i hållbart företagande genom ett långsiktigt och ansvarsfullt ställningstagande i fråga om mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, anti-korruption, affärsetik, jämställdhet och mångfald. Utskottet framhöll avslutningsvis i sitt ställningstagande att det under det senaste decenniet pågått ett arbete för att stärka de statliga bolagens hållbarhetsarbete och att det är viktigt att regeringen fortsätter att utveckla arbetet med hållbart företagande i förvaltningen av de statligt ägda bolagen.

Styrelsenominering och jämställdhet

Mot bakgrund av vad som framförs i motion 2016/17:3123 (M, C, L, KD), 2016/17:3128 (M), 2016/17:121 (SD) och 2016/17:1199 (V) när det gäller jämställdhet, rekrytering till de statliga bolagens styrelser och målet om att könsfördelningen i de statliga bolagens styrelser ska vara mint 40 procent av vardera kön kan framhållas att det i skrivelsen anförs att det för ägaren är viktigt att bolagsstyrelserna kännetecknas av mångfald och bredd när det gäller ålder, kön, etnicitet, branscherfarenheter, akademisk bakgrund och yrke. Syftet med att ta in ledamöter med varierad bakgrund anges vara att ge styrelsen bredare kompetens och förbättrad dynamik.

Styrelsenomineringsprocessen på Näringsdepartementet sköts av en arbetsgrupp med representanter från bolagsgruppen som analyserar kompetensbehovet utifrån bolagets verksamhet, situation och kommande utmaningar, bolagets nuvarande styrelsesammansättning samt genomförda styrelseutvärderingar. Arbetsgruppen fastställer en kravprofil utifrån bolagets

specifika situation och inleder rekryteringsarbetet. Det bolagsansvariga statsrådet beslutar sedan om nominering av styrelseledamöter till årsstämman som beslutar om valet av styrelse.

Styrelsearbetet i de statligt ägda bolagen utvärderas årligen. Dels ansvarar bolagens styrelseordförande för att en utvärdering genomförs, dels gör Regeringskansliet löpande egna utvärderingar. I de statligt hel- och delägda bolagen informerar ordförande ansvarigt departement om utvärderingens resultat. I de noterade bolagen informerar ordföranden valberedningen.

Under 2015 bestod styrelserna i den statliga bolagsportföljen av i genomsnitt 6,8 styrelseledamöter, vilket är i nivå med föregående år. I bolagen med statligt ägande finns sammanlagt 326 stämmovalda ledamöter. Varje år väljs ca 50 nya styrelseledamöter. I de börsnoterade bolagen SAS och Telia Company, där staten tillhör de största ägarna, har en representant från förvaltningsorganisationen under året ingått i valberedningarna.

De stämmovalda styrelseledamöterna i bolagen med statligt ägande utgjordes av 48 procent kvinnor och 52 procent män den 10 maj 2016. I de statligt helägda bolagen utgjordes styrelseledamöterna av 49 procent kvinnor och 51 procent män. Det kan jämföras med de börsnoterade bolagens styrelser med 30 procent kvinnor och 70 procent män. I 32 av totalt 48 bolag med statligt ägande som ingår i statistiken uppnåddes målet om en balanserad könsfördelning, dvs. att andelen av vardera kön ska vara minst 40 procent. I 16 bolag uppnåddes inte målsättningen. I tio av dessa bolag var det övervikt av män och i sex av dessa bolag var det övervikt av kvinnor.

Andelen kvinnor som är styrelseordförande i de av staten hel- och delägda bolagen har ökat från 33 procent 2010 till 46 procent 2016, vilket kan jämföras med 6 procent hos börsbolagen. I de av staten helägda bolagen är andelen kvinnor som är styrelseordförande 46 procent.

Vissa konkurrensfrågor

Med anledning av vad som framförs i motion 2016/17:2128 (M) om att statliga bolag inte ska snedvrida konkurrensen på marknader kan det nämnas att de statliga bolagen, med undantag för vad som anges nedan, lyder under samma lagar som privatägda bolag. Det handlar t.ex. om aktiebolags-, årsredovisnings-, konkurrens- och bokföringslagen samt insiderlagstiftningen och lagen om offentlig upphandling. Det finns inte några särregler för bolag med statligt ägande, frånsett att Riksrevisionen har rätt att utse revisorer i de bolag som staten har ett bestämmande inflytande i och i bolag vars verksamhet regleras i författning. I bolagsordningen anges föremålet för bolagets verksamhet, vilket har sin grund i det uppdrag som riksdagen har beslutat om. De statligt ägda bolagen, liksom privatägda bolag som är verksamma inom en viss sektor, kan exempelvis också lyda under särskild sektorslagstiftning, t.ex. postlagen (2010:1045) och lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

De bolag med statligt ägande där staten direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande omfattas av en reglering i konkurrenslagen

(2008:579) enligt vilken Stockholms tingsrätt på talan av Konkurrensverket kan förbjuda sådana företag att i en verksamhet av kommersiell eller ekonomisk natur tillämpa ett visst förfarande om det snedvrider förutsättningarna för en effektiv konkurrens eller om det hämmar förekomsten eller utvecklingen av sådan konkurrens. Regleringen gäller även landstingsägda och kommunägda bolag. Denna reglering går utöver den som gäller för andra företag enligt konkurrenslagen.

Utöver detta ska statliga företag följa statens ägarpolicy och riktlinjer för företag med statligt ägande, vilket bl.a. innebär att bolagen ska agera långsiktigt, effektivt och lönsamt.

Statliga företags medlemskap i intresseorganisationer

Med anledning av vad som framförs i motion 2016/17:1199 (V) om statliga företags medlemskap i intresseorganisationer kan nämnas att statsrådet Mikael Damberg (S) under en interpellationsdebatt (ip. 2015/16:59 Statliga bolag och Svenskt Näringsliv) med Birger Lahti (V) anförde följande:

> Jag vill inledningsvis säga att bolagen med statligt ägande är en självklar och viktig del av svenskt näringsliv. Det är naturligt och bra att bolagen på olika sätt deltar i samhällsdebatt och utveckling. Det är något positivt och självklart. Ett sätt att göra det på är genom branschorganisationer som driver viktiga frågeställningar för olika branscher och för svenskt näringsliv i stort. Ibland sker det i överensstämmelse med regeringens linje på området och ibland i överensstämmelse med andra åsikter. I flera fall har bolag med statligt ägande påverkat näringslivet i positiv riktning.
>
> Bolagen med statligt ägande lyder liksom övriga svenska aktiebolag under aktiebolagslagen (2005:551). Styrningen av bolag ska inte blandas ihop med styrning av myndigheter, som sker främst i enlighet med förvaltningslagen. Enligt aktiebolagslagen ansvarar styrelsen för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter och har, liksom bolagets ledning, att se till bolagets bästa. Det är styrelsen som utser bolagets verkställande direktör och som gör bedömningen av hans eller hennes övriga uppdrag.
>
> Jag kan vidare konstatera att det står var och en fritt att inom ramen för regeringsformens bestämmelser om föreningsfrihet sammansluta sig med andra för allmänna och enskilda syften.
>
> Regeringen ställer höga krav på bolagen med statligt ägande, inte minst på området hållbart företagande, och bolagen ska i övrigt agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende. Jag utgår därför från att representanter för bolagen med statligt ägande för fram argument och ståndpunkter i debatten som är balanserade och välgrundade.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande när det gäller övergripande frågor om förvaltningen av statliga företag redovisas under följande rubriker:

- Skrivelsen om företag med statligt ägande
- Förvaltningen av företag med statligt ägande

– Uppdrag och mål för de statligt ägda företagen.

Skrivelsen om företag med statligt ägande

Systemet med årliga redogörelser från regeringen för företag med statligt ägande baseras på ett beslut av riksdagen 1981. Det finns, som framgår av detta betänkande, åsiktsskillnader mellan företrädarna för olika partier i utskottet när det gäller statliga företag. Utskottet vill samtidigt framhålla vikten av att regeringen årligen lämnar dessa redogörelser, som utgör underlag för att riksdagen ska kunna följa regeringens förvaltning av de aktuella företagen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Förvaltningen av företag med statligt ägande

Uttalanden av riksdagen i olika frågor som rör förvaltningen av statliga företag förordas i motionerna 2016/17:3123 (C, M, FP, KD), 2016/17:3128 (M) och 2016/17:121 (SD). Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra att staten ska vara en aktiv ägare och en professionell förvaltare så att de statligt ägda bolagen genererar en god avkastning till svenska folket. För staten som ägare är det centralt att de statliga bolagen bedriver sin verksamhet så att ett långsiktigt värdeskapande uppnås. Det är väsentligt att ge de statliga bolagen möjlighet att utvecklas och växa och med ett balanserat risktagande skapa värde för ägaren. Den aktiva förvaltningen ska ske på ett professionellt sätt med värdeskapande som ett övergripande mål.

Utskottet kan vidare konstatera att staten är en betydande företagsägare i Sverige. I den statliga bolagsportföljen finns 50 hel- och delägda företag, varav två är börsnoterade. Ofta spelar bolagen en viktig roll i det svenska samhället, där de i flertalet fall startat som affärsverk, affärsverksamhet i myndighet eller statliga monopol. Därefter har verksamheterna bolagiserats i syfte att bedrivas effektivt och för att öka förutsättningarna för konkurrensneutralitet på marknaden, dit nya privata aktörer vanligen sökt sig. Huvuddelen av bolagen med statligt ägande drivs på affärsmässiga grunder och verkar i dag på fullt konkurrensutsatta marknader, medan vissa bolag har samhällsuppdrag som är särskilt beslutade av riksdagen.

Bolag med statligt ägande är vidare ålagda att integrera hållbarhetsfrågor i affärsstrategin och den löpande verksamheten. Bolagens verksamhet ska präglas av öppenhet och föredömlighet, och bolagen ska vara föregångare i hållbart företagande genom ett långsiktigt och ansvarsfullt ställningstagande i fråga om mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, anti-korruption, affärsetik, jämställdhet och mångfald. Styrelsen och företagsledningen ska ta ett tydligt ansvar för bolagets hållbarhetsutmaningar och arbeta efter långsiktiga, utmanande och uppföljningsbara hållbarhetsmål. Av 50 bolag med statligt ägande hade vid årsskiftet 2015/16 så gott som alla fastställt hållbarhetsmål. Utskottet vill i sammanhanget påpeka att det under det senaste

decenniet pågått ett arbete för att stärka de statliga bolagens hållbarhetsarbete och att det är viktigt att regeringen fortsätter att utveckla arbetet med hållbart företagande i förvaltningen av de statligt ägda bolagen.

Vidare kan utskottet konstatera att arbetet med att genom ägarstyrning uppnå en balanserad könsfördelning på ledande befattningar i de statliga bolagen fortsätter. Styrelsearbetet i de statligt ägda bolagen utvärderas årligen. Dels ansvarar bolagens styrelseordförande för att en utvärdering genomförs, dels gör Regeringskansliet löpande egna utvärderingar.

Avslutningsvis kan utskottet konstatera att Regeringskansliet löpande genomför ett omfattande analysarbete i fråga om bolagen med statligt ägande vilket kan leda till förändringar eller förtydliganden av bolagens uppdrag eller inriktning eller till omstruktureringar.

Mot denna bakgrund ser utskottet inte några skäl att gå vidare med några uttalanden om förvaltningen av statligt ägda företag så som förordas i de aktuella motionerna. Utskottet avstyrker därmed dessa motioner i berörda delar.

Uppdrag och mål för de statligt ägda företagen

Utskottet har inledningsvis att ta ställning till olika förslag om förändringar av de statliga bolagens uppdrag och mål. I motion 2016/17:3118 (C) förordas att statliga bolag som är markägare ska få i uppdrag att ta fram förslag på byggbar mark. Som framgår av det föregående tog utskottet hösten 2015 ställning till ett liknande motionsyrkande. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet mot bakgrund av att det är genom bolagsordningen som ägaren bestämmer bolagets verksamhetsföremål och vissa angivna ramar för verksamheten samt att verksamhetsföremålet i bolag med statligt ägande har sin grund i det uppdrag som riksdagen har beslutat om. Utskottet ser inga skäl att i nuläget ändra uppfattning i denna fråga och avstyrker därmed den aktuella motionen i berörd del.

I motion 2016/17:1199 (V) föreslås att uppdragen till de statliga bolagen ska ändras och formuleras så att samhällsintresset ska stå över vinstintresset samt att de statliga bolagen i högre grad ska samarbeta för att öka förädlingsvärdena. I motionen föreslås även att dessa företag ska få i uppdrag att kartlägga könsfördelningen i respektive bolag och ge förslag på åtgärder för en mer jämställd verksamhet samt att bolagen inte ska få vara medlemmar i olika typer av intresseorganisationer. Med anledning av dessa förslag vill utskottet, utöver vad som anförts ovan, åter framhålla att huvuddelen av de statliga företagen drivs på affärsmässiga grunder och verkar på fullt konkurrensutsatta marknader, medan vissa bolag har samhällsuppdrag som är särskilt beslutade av riksdagen. De flesta av de statligt ägda företagen arbetar efter uppsatta ekonomiska mål och har samma förutsättningar som andra aktörer på marknaden och de drivs precis som dessa med värdeskapande som övergripande mål. På så vis stärks de statliga bolagens konkurrenskraft,

långsiktiga värdeutveckling och effektivitet, samtidigt som risken för snedvridning av konkurrensen minskar.

Inom Regeringskansliet pågår ett arbete att genom ägarstyrning uppnå en balanserad könsfördelning på ledande befattningar i de statliga bolagen. Genom att bolagens prestation regelbundet följs upp mot fastställda mål kan bolagens utveckling mätas och i de fall ett bolag inte når målen kan ägaren begära en plan från bolaget på vilka åtgärder det tänker vidta.

När det vidare gäller förslaget om att statligt ägda bolag inte ska få vara medlemmar i olika typer av intresseorganisationer vill utskottet, utöver det som anförts ovan, tillägga att statligt ägda bolag liksom aktiebolag som ägs av andra är underkastade regelsystemet i aktiebolagslagen (2005:551). Det betyder att även ett statligt ägt bolag är en självständig juridisk person, där det högsta beslutande organet är bolagsstämman, vid vilken aktieägarna kan utöva sin rätt att besluta i bolagets angelägenheter. Enligt aktiebolagslagen ansvarar styrelsen för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter och ska, liksom bolagets ledning, se till bolagets bästa. Det är styrelsen som utser bolagets verkställande direktör och som gör bedömningen av dennes övriga uppdrag. Utskottet vill emellertid påpeka att det, som utskottet även vid tidigare tillfällen framhållit, är viktigt att de statliga företagen präglas av öppenhet och föredömlighet och agerar på ett sätt så att de åtnjuter allmänhetens förtroende.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2016/17:1199 (V) i berörda delar.

Förvaltningen av vissa statligt ägda företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om LKAB:s uppdrag, ekonomiska mål för SJ AB, förvaltningen av Sveaskog AB, Vattenfall AB:s samhällsansvar, övriga frågor om Vattenfalls uppdrag och mål samt frågor om avyttring av Vattenfalls brunkols–verksamhet.

Jämför reservationerna 5 (SD), 6 (SD), 7 (V), 8 (SD), 9 (V), 10 (C, V), 11 (SD), 12 (V) och 13 (V).

Motionerna

LKAB

Josef Fransson m.fl. (SD) anför i motion 2016/17:117 att Sverige måste driva en mer aktiv gruvpolitik och att det finns ett gemensamt intresse mellan staten och gruvnäringen för att stimulera och bidra till gruvnäringens tillväxt. En del i en mer aktiv gruvpolitik är enligt motionärernas mening att det statligt ägda

LKAB får ändrade ägardirektiv med ett tydligare fokus på prospektering (yrkande 4).

SJ AB

I motion 2016/17:153 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) påpekas att det trots att de finansiella målen för SJ AB nyligen reviderades finns fortsatt problematik med låg tågstandard och trafikneddragningar. Motionärerna ser det därför som önskvärt att avkastningskravet sänks ytterligare och begär därför ett tillkännagivande från riksdagen om att se över de finansiella målen för SJ.

I motion 2016/17:2536 begär Stina Bergström m.fl. (MP) ett tillkännagivande om att kravet på vinstutdelning till staten för SJ ska tas bort. Motionärerna framhåller emellertid att det är bra att SJ går med vinst, men att kravet på vinstutdelning till staten bör tas bort och att vinsten i stället ska återinvesteras i verksamheten (yrkande 2).

I motion 2016/17:1199 anför Birger Lahti m.fl. (V) att en fungerande och väl utbyggd tågtrafik som sätter resenären i centrum är av central betydelse för att uppnå ett hållbart transportsystem för hela landet. För en sådan inriktning krävs enligt motionärerna att SJ AB ges förutsättningar att prioritera samhällsnytta före kortsiktiga vinstintressen. Med ett slopat avkastningskrav och minskade lönsamhetsmål skulle bolaget kunna utveckla verksamheten i en behövlig riktning. Regeringen bör enligt motionärerna återkomma med en plan på hur SJ AB:s avkastningskrav kan slopas och lönsamhetsmålen sänkas i syfte att uppnå en väl fungerande tågtrafik för hela landet (yrkande 11).

Sveaskog AB m.m.

Helén Pettersson i Umeå (S) framför i motion 2015/16:831 att det statligt ägda Sveaskog under de senaste åren genomfört betydande höjningar av sina jaktarrenden i de norra delarna av landet. Det framhålls i motionen att det inte borde vara Sveaskogs roll att driva upp priserna på jaktarrenden så att de människor som bor i områdena inte har råd att fortsätta arrendera. Bolaget bör enligt motionären i stället värna de som tar ansvar för långsiktighet och god viltvård och ge förutsättningar för människor att bo kvar i glesbygd. Motionären förordar därför ett tillkännagivande om att Sveaskogs arrendepriser inte ska vara marknadsledande.

I motion 2016/17:2450 anför Anders Forsberg m.fl. (SD) att Sveaskog bör ompröva sitt beslut att skapa s.k. buffertzoner runt Tivedens nationalpark samt att Sveaskog inte bör skapa ännu fler buffertzoner runt andra naturreservat. Sådana buffertzoner kan enligt motionärerna påverka skogsägare och enskilda skogsbrukare negativt (yrkande 16).

När det gäller statliga bolag som ansvarar för naturresurser framför Birger Lahti m.fl. i motion 2016/17:1199 (V) att avkastningskraven för sådana bolag bör följa en längre tid, t.ex. om femårsperioder. Ägardirektiven bör enligt motionen därför ändras i enlighet med detta (yrkande 8). Vidare anförs i

samma motion att det finns tydliga signaler från orter där Sveaskog verkar som tyder på att bolaget nu väljer att avverka betydligt yngre bestånd än vad man tidigare gjort. Motionärerna anför att avkastningen till ägaren ökar trots att virkespriserna under samma tid har gått ned, vilket även det tyder på att bolaget förändrat sina metoder. Sveaskog bör därför enligt motionen återkomma till Näringsdepartementet och förklara bolagets agerande (yrkande 9). Motionärerna anför även att regeringen inte gjort någon uppföljning av konsekvenserna av Sveaskogs markförsäljningsprogram och hur en så omfattande försäljning av statlig egendom slagit ut. Enligt motionen bör regeringen därför återkomma med en sådan uppföljning (yrkande 10).

I motion 2016/17:1991 framför Jens Holm m.fl. (V) att staten bör bedriva ett aktivt förvaltarskap över sina skogsområden och samla det statliga ägandet av skogsområden i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör enligt motionärerna ha ett hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, som främsta mål (yrkande 11).

Vattenfall AB

I motion 2016/17:110 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) framhålls att Vattenfall AB:s strategi när det gäller förnybar energi bör ses över och anpassas efter rådande förhållanden på den svenska och europeiska energimarknaden. Motionärerna framhåller dessutom att Vattenfall även bör flytta fokus från expansion i utlandet till att värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv (yrkande 1). I motionen framförs vidare att Vattenfall inte ska åläggas några restriktioner när det gäller att ansöka, undersöka eller förbereda för uppförande av ny kärnkraft (yrkande 2).

Mot bakgrund av Vattenfalls aviserade utläggning av arbetstillfällen i Jokkmokk på entreprenad och den torrlagda vattenfåran i närheten av orten Vuollerim anför motionärerna Helena Lindahl och Per Åsling (båda C) i motion 2016/17:2976 att bolaget i högre grad bör ta ett samhällsansvar och föreslår att detta skrivs in i Vattenfalls ägardirektiv.

Birger Lahti m.fl. (V) begär i motion 2016/17:1199 (V) ett uttalande från riksdagen till regeringen om att Vattenfall ska dra tillbaka sin stämning mot den tyska staten om nedläggning av kärnkraftverk. I motionen anförs att ersättningar mellan fungerande rättsstater som Sverige och Tyskland ska gå genom demokratiskt förankrade processer (yrkande 5). Vidare begärs ett tillkännagivande om att följande portalparagraf bör föras in i Vattenfalls bolagsordning (yrkande 6):

> Vattenfall ska fortsätta att vara ett helstatligt bolag. Vattenfall och dess dotterbolag ska bedriva energiproduktion som står i överensstämmelse med de av riksdagen antagna miljömålen. Vattenfall ska vara det ledande energiföretaget i omställningen till en ekologisk och ekonomiskt affärsmässigt uthållig energiförsörjning inom samtliga de geografiska områden, där bolaget är verksamt. Vattenfall ska genomföra en övergång till hållbar energiproduktion baserad på förnybara energikällor.

I motionen anförs även att regeringens beslut att ställa sig bakom avyttringen av Vattenfalls brunkolsverksamhet visar att regeringen övergivit alla klimatambitioner. Motionärerna menar att regeringen bör riva upp beslutet om försäljning av Vattenfalls tyska brunkolsverksamhet och i stället verka för en utfasning av produktionen (yrkande 7).

I motion 2016/17:2473 anför Birger Lahti m.fl (V) att man vill se en stark vattenkraftsproduktion som kombineras med biologisk mångfald och uppsatta miljömål. I motionen anges att Letsi kraftstation som ägs av Vattenfall och ligger mellan Jokkmokk och Vuollerim är ett exempel där en förbättring kan ske. Motionärerna vill att Vattenfall får i uppdrag att utreda investeringskostnaderna för att återföra ett ekologiskt hållbart flöde av vatten till den torrlagda delen av Lilla Luleälven (yrkande 5).

I motion 2016/17:1194 av Håkan Svenneling m.fl. (V) framförs att systemet med investeringsskyddsklausuler är vanligt förekommande i många internationella handels- och investeringsavtal och att företag länge utnyttjat möjligheten att stämma stater med hjälp av sådana klausuler. Motionärerna anför att även svenska statliga företag agerar på det sättet i syfte att kräva ekonomisk kompensation för försämrade vinstmöjligheter till följd av lagstiftning. Motionärerna lyfter i motionen fram Vattenfalls stämning av den tyska staten om nedläggning av kärnkraftverk som exempel och poängterar att statliga bolag ägs gemensamt av medborgarna och att det därför är rimligt att riksdagen ska ges möjlighet att ta ställning till huruvida ett svenskt statligt företag ska kunna stämma stater med åberopande av investeringsskyddsklausuler (yrkande 2).

Vissa kompletterande uppgifter

LKAB

LKAB tillverkar och levererar förädlade järnmalmsprodukter och tjänster till kunder över hela världen. Andra närliggande produkter och tjänster som bygger på LKAB:s kunnande och som stödjer huvudaffären ingår i verksamheten. Bolagets affärsstrategi är att utveckla, tillverka och sälja järnmalmsprodukter med egenskaper som överträffar konkurrenternas. LKAB bedriver vidare prospektering som säkrar gruvdriftens långsiktiga behov av järnmalm och är en viktig form av kunskapsinhämtning. Målet är att ha 20 års framförhållning för att trygga utvecklingen av produktion och omgivande samhällen.

Hösten 2015, vid utskottets behandling av 2015 års redogörelse för företag med statlig ägande (skr. 2014/15:140, bet. 2015/16:NU4), avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att LKAB:s ägardirektiv bör ha tydligare fokus på prospektering. Utskottet uttalade att detta var en fråga som rör bolagets operativa verksamhet och inte är en fråga för riksdagen att avgöra. Utskottet såg därför ingen anledning att göra något tillkännagivande i enlighet med vad motionärerna anförde. En avvikande mening fanns (SD).

SJ AB

SJ AB, som är helägt av svenska staten, bildades 2001 i samband med bolagiseringen av affärsverket Statens Järnvägar. Vid bolagiseringen övertog SJ affärsverkets persontrafik på järnväg och driver sedan dess verksamheten på affärsmässiga grunder i konkurrens med andra tågoperatörer samt med bil, flyg och buss.

Ägarens syfte med att fastställa ekonomiska mål är enligt statens ägarpolicy 2015 att

- säkerställa värdeskapande genom att styrelse och företagsledning arbetar mot långsiktiga, ambitiösa och realistiska mål
- uppnå kapitaleffektivitet genom att tydliggöra kostnaden för eget kapital
- hålla bolagens finansiella risk på en rimlig nivå
- tillförsäkra ägaren direktavkastning genom hållbara och förutsägbara utdelningar med hänsyn tagen till bolagens framtida kapitalbehov och finansiella ställning
- på ett strukturerat sätt mäta, följa upp och utvärdera bolagens lönsamhet, effektivitet och risknivå.

Vid SJ:s årsstämma i april 2014 antogs nya ekonomiska mål för bolaget. De nya ekonomiska målen för SJ innebär bl.a. att lönsamhetskravet ändrades till 7 procents avkastning på operativt eget kapital, jämfört med tidigare 10 procents avkastning på eget kapital, samt att utdelningskravet ändras till 30–50 procent av vinsten, jämfört med tidigare 33 procent. Av skrivelsen framgår att förändringen har skett mot bakgrund av bl.a. en förändrad konkurrenssituation och ett annat ränteläge.

Hösten 2015 avstyrkte utskottet två motionsyrkanden (2015/16:2851 [SD] och 2015/16:2217 [MP]) om slopat eller förändrat avkastningskrav för SJ. Utskottet erinrade om att en viktig utgångspunkt när de ekonomiska målen för de statliga bolagen fastställs är ägarens kostnad för eget kapital, eftersom denna kostnad ytterst avgör om staten som ägare får en rimlig och marknadsmässig kompensation för det risktagande som ägandet i ett bolag innebär. För lönsamhetsmålet utgör kostnaden för eget kapital ett golv, eftersom en avkastning som systematiskt understiger kapitalkostnaden innebär att värde förstörs för staten som ägare. Utskottet påminde om att bl.a. en förändrad konkurrenssituation och ett annat ränteläge gjorde att nya ekonomiska mål antogs på SJ:s årsstämma i april 2014. Två avvikande meningar fanns från (SD) och (V).

I budgetpropositionen för 2017 redovisas i avsnittet Förvaltningen av bolag med statligt ägande (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24 s. 85 f.) kompletteringar till det som anges i regeringens skrivelse 2016 års redogörelse för bolag med statligt ägande (skr. 2015/16:140). Regeringen anför i propositionen att riksdagen har tillkännagivit att regeringen bör se över hur uppdraget för SJ kan tydliggöras så att samhällets behov av klimatsmarta järnvägstransporter i högre utsträckning kan tillgodoses (bet. 2013/14:TU19, rskr. 2013/14:373).

Regeringen anger att den avser att återkomma till riksdagen med anledning av tillkännagivandet.

I budgetpropositionen anförs vidare att riksdagen i ett tillkännagivande i november 2015 ställde sig bakom det som näringsutskottet anfört i sitt betänkande om förvaltningen av SJ (bet. 2015/16:NU4, rskr. 2015/16:43). I tillkännagivandet framhåller utskottet att regeringen bör omvärdera sina prioriteringar i fråga om SJ och att regeringen inom ramen för SJ:s beslutade ekonomiska mål bör agera på ett mer ansvarsfullt sätt. Regeringen framhåller att det förvaltningsmandat riksdagen har gett regeringen innebär att regeringen aktivt ska förvalta statens tillgångar i form av aktierna i bolagen med statligt ägande så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga samt att, i förekommande fall, de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. Regeringens nuvarande förvaltningsmandat är att säkerställa att den långsiktiga värdeutvecklingen för SJ ska bli den bästa möjliga. Regeringen anför vidare att den utövar sin förvaltning av samtliga statligt ägda bolag enligt de grundläggande principerna för statens förvaltning av bolagen med statligt ägande. Det innebär att staten ska vara en aktiv, professionell och ansvarsfull ägare samt att förvaltningen av bolagen med statligt ägande ska generera god avkastning med ett balanserat risktagande. Regeringen framhåller vidare att den avser att fortsätta att förvalta samtliga bolag med statligt ägande enligt dessa principer. Regeringen anför att den därmed anser att det aktuella tillkännagivandet är slutligt behandlat såvitt avser SJ.

Sveaskog AB

Av regeringens skrivelse 2016 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2015/16:140 s. 72) framgår att Sveaskog AB är Sveriges största skogsägare och förvaltar totalt 4,1 miljoner hektar mark. Sveaskog är en oberoende aktör på virkesmarknaden med kärnverksamhet inom skogsbruk. Verksamheten bedrivs på affärsmässig grund. Sveaskog förvaltar 3,1 miljoner hektar produktiv skogsmark, vilket utgör 14 procent av Sveriges skogsmark. Bolagets skogsinnehav är spritt över hela Sverige men har sin tyngdpunkt i norra Sverige. Skogen är viktig som råvara för skogsindustrin och skapar sysselsättning och rekreationsmöjligheter. Sveaskog säljer framför allt timmer, massaved och biobränsle. Bolaget bedriver ett långsiktigt hållbart skogsbruk bl.a. genom att avsätta 20 procent av den produktiva skogsmarken som naturvårdsareal och etablering av totalt 37 ekoparker.

Riksdagen fattade våren 2010 beslut om förändrat uppdrag för Sveaskog AB (prop. 2009/10:169, bet. 2009/10:NU22). Innebörden av beslutet är att bolagets verksamhet ska bedrivas på affärsmässig grund och generera marknadsmässig avkastning. Bolaget ska vara en oberoende aktör med kärnverksamhet inom skogsbruk utan egna stora intressen som slutanvändare av skogsråvara. Sveaskog bör också kunna bedriva närliggande verksamhet om det bidrar till att öka bolagets avkastning. Dessutom ska bolaget även fortsättningsvis genom försäljning av mark på marknadsmässiga villkor

möjliggöra omarronderingar och tillköp för enskilt skogsbruk, särskilt i glesbygd. Mark ska säljas tills dess att 10 procent av den areal bolaget hade vid bolagets bildande 2002 är avyttrad.

Av Sveaskogs årsredovisning för 2015 framgår att bolaget arbetar aktivt med köp, byten och försäljning av skogsmark och är en av de större aktörerna på marknaden. Målet är enligt bolaget att effektivisera strukturen på skogsinnehaven och anpassa den till kundstrukturen. Enligt ovannämnda riksdagsbeslut ska Sveaskog sälja 10 procent av den areal företaget hade 2002 då företaget bildades. Försäljning ska ske på marknadsmässiga villkor och syftar till att förstärka enskilt skogsbruk. Under 2015 såldes 9 323 hektar skogsmark och totalt har enligt årsredovisningen 339 472 hektar, eller 7,79 procent, sålts i 2 096 affärer. Enligt uppgifter från Regeringskansliet har, utöver vad som redovisas i bolagets årsredovisning, ingen specifik uppföljning av markförsäljningsprogrammet genomförts. Detta beror framför allt på att programmet inte är tidssatt till ett visst år då det ska vara avslutat. Programmet följs emellertid kontinuerligt av bolagsförvaltningen, bl.a. genom ägardialogerna som genomförs med bolaget mellan en och två gånger per år.

Av årsredovisningen för 2015 framgår vidare att den skog som Sveaskog inte satt av för naturvård sköts på ett sätt som ska ge högsta långsiktiga lönsamhet och ökad positiv klimatpåverkan. Skogen planteras, röjs, gallras och föryngringsavverkas. Röjning uppges vara en prioriterad åtgärd och generellt strävar företaget efter tidig röjning i nyplanterade och unga skogar. Sveaskog vidtar varje år avverkningsåtgärder (gallring och föryngringsavverkning) på drygt 40 000 hektar mark. Alla avverkningar planeras utifrån kraven i den svenska FSC-standarden som tar hänsyn till både ekonomiska, miljömässiga och sociala faktorer. Enligt uppgifter från Regeringskansliet innebär detta inte någon förändring från föregående år, utan bolaget följer uppsatta långsiktiga avverkningsplaner. Regeringskansliet uppger vidare att bolaget följer upp frågor om avverkning i dialog med olika intressenter där så önskas och även vid de ägardialoger som genomförs med bolagsförvaltningen.

När det gäller Sveaskogs jaktarrenden avslog ett enhälligt utskott senast hösten 2015 en motion (2015/16:831 [S]) om arrendepriser liknande den nu aktuella motionen. Utskottet hänvisade vid detta tillfälle till sina ställningstaganden våren 2013, våren 2014 och våren 2015 då liknande motionsyrkanden avslogs av riksdagen. Utskottet vidhöll att detta inte är en fråga där statsmakterna bör agera. Sveaskog är ett statligt ägt bolag som agerar på marknadsmässiga villkor, och det är bolagsledningen som ansvarar för frågor som rör den löpande verksamheten och operativa beslut.

I motion 2016/17:1991 (V) föreslås att det statliga ägandet av skog ska samlas i ett bolag. Här kan nämnas att riksdagen vid flera tillfällen, senast våren 2015 (bet. 2014/15:NU4), har avslagit motionsyrkanden med denna innebörd och i sammanhanget redovisat hur Sveaskogs verksamhet bedrivs. Yrkandet följdes vid det nämnda tillfället upp i en reservation (V).

När det gäller Sveaskogs inrättande av s.k. buffertzoner runt naturreservat, som behandlas i motion 2016/17:2450 (SD), kan nämnas att det enligt

Sveaskog handlar om att bolaget i delar runt Tivedens nationalpark med högt socialt värde, exempelvis kring infartsvägar till nationalparken samt ridvägar, tillämpar anpassad avverkning. Här anpassas avverkningen efter hur terrängen ser ut och efter de önskemål som framkommit om att man som besökare ska uppleva att man åker genom en skog på väg mot Tivedens nationalpark. Det kan handla om små luckhuggningar, timmerställning, plockhuggning, att vissa delar lämnas helt orörda osv., alltefter terrängens förutsättningar. Tivedens nationalpark uppges ha stor betydelse för ett flertal kommuner och deras invånare vilket har föranlett bolaget att, efter samråd med berörda intressenter, tillämpa denna form av avverkning där. Området som berörs omfattar omkring 2 000 hektar. Det finns enligt bolaget ett fåtal platser i landet där en anpassad avverkning kan komma i fråga.

Vattenfall AB

Riksdagen beslutade i juni 2010 att godkänna att uppdraget för Vattenfall skulle förtydligas i enlighet med vad regeringen hade föreslagit (prop. 2009/10:179, bet. 2009/10:NU23). Detta innebär att Vattenfall ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. I betänkandet framhöll utskottet att en ledande position i koldioxideffektiv teknik och hållbar energiproduktion är en viktig komponent för framtida värdeskapande för Vattenfall.

Som en följd av riksdagens beslut antogs en ny bolagsordning för Vattenfall vid en extra bolagsstämma i augusti 2010. Enligt denna (3 §) är föremålet för bolagets verksamhet att generera en marknadsmässig avkastning genom att direkt eller genom dotter- och intressebolag

- affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion
- tillhandahålla och bedriva handel med produkter och tjänster inom områden som befrämjar, stöder eller kompletterar energiverksamheten, företrädesvis inom data- och telekommunikationsområdena samt abonnemangsrelaterade produkter och tjänster
- bedriva entreprenad- och konsultverksamhet inom främst energiområdet
- äga och förvalta dels fastigheter, dels aktier och andra värdepapper med anknytning till nämnda verksamheter
- för koncernens räkning bedriva kapital- och likviditetsförvaltning samt handel med värdepapper

samt att bedriva därmed förenlig verksamhet.

Frågor om Vattenfalls uppdrag och mål tas upp i motionerna 2016/17:110 (SD) och 2016/17:1199 (V). Där begärs uttalanden om dels en översyn av Vattenfalls uppdrag mot bakgrund av bl.a. ändrade förhållanden på den svenska och den europeiska energimarknaden, dels att Vattenfall inte ska åläggas några restriktioner när det gäller att planera, förbereda eller bygga ny

kärnkraft. Vidare begärs tillkännagivanden om förändringar av Vattenfalls uppdrag, bl.a. om att en ny portalparagraf bör införas i bolagsordningen. Våren 2016 behandlade utskottet identiska och liknande yrkanden i betänkande 2015/16:NU7 Riksrevisionens rapport om Vattenfall och energiomställningen. I betänkandet framhöll utskottet att Vattenfall fick ett förtydligat uppdrag från riksdagen våren 2010 och att innebörden av uppdraget är att Vattenfall ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Utskottet framhöll mot denna bakgrund att det i denna fråga inte fanns några skäl för riksdagen att ta initiativ för att ändra Vattenfalls uppdrag. Företrädare i utskottet för SD och V reserverade sig mot utskottets ställningstagande.

I betänkandet behandlade utskottet även ett motionsyrkande (2015/16:125 [V]) om avyttringen av Vattenfalls brunkolsverksamhet liknande det aktuella i motion 2016/17:1199 (V). I betänkandet framhöll utskottet bl.a. att processen för en ny ägarstruktur är en fråga för bolagets styrelse och ledning och att Vattenfall ska förvaltas i enlighet med de grundläggande principer som gäller för förvaltningen av de statliga företagen och bedriva sin verksamhet inom ramen för det uppdrag som riksdagen fastställde våren 2010. Utskottet framhöll vidare att det följaktligen är regeringens ansvar att aktivt förvalta bolaget så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga och på ett sådant sätt att bolaget når sina hållbarhetsmål. Regeringens förvaltning av Vattenfall måste således även vara förenlig med de beslut riksdagen fattat, och om bolagets uppdrag ska ändras måste det finnas stöd för en sådan linje i riksdagen. Utskottet konstaterade att det oavsett inställning i sakfrågan inte finns något stöd hos en majoritet i riksdagen för beslut som möjliggör för de förslag som fördes fram i motionen som därmed avstyrktes. Företrädare i utskottet för S och MP framförde en reservation som rörde motiveringen till utskottets ställningstagande. I reservationen framhölls bl.a. att regeringen uttalat att den kommer att styra Vattenfall mot ett mer förnybart energisystem inom ramen för det uppdrag som riksdagen fastställde för bolaget 2010. Reservanterna framhöll även att avsikten men Vattenfalls strategiska planer är att möjliggöra stora investeringar i förnybar energiproduktion. Företrädare i utskottet för V framförde sin syn i en reservation till utskottets ställningstagande.

I ovannämnda betänkande behandlades även en fråga om Vattenfall och investeringsskydd liknande den aktuella i motion 2016/17:1199 (V). Utskottet avstyrkte yrkandet bl.a. mot bakgrund av att frågor om eventuella rättsliga åtgärder likt de som beskrivs i den aktuella motionen är en fråga för bolagets styrelse och ledning. En reservation (V) mot utskottets ställningstagande framfördes i betänkandet.

Med anledning av vad som framförs i motion 2016/17:1199 (V) om att regeringen bör riva upp beslutet om försäljning av Vattenfalls tyska brunkolsverksamhet och i stället verka för en utfasning av produktionen kan nämnas att regeringen i juli 2016 offentliggjorde att den ställde sig bakom den

föreslagna avyttringen av Vattenfalls brunkolsverksamhet. I ett pressmeddelande publicerat på regeringens webbplats den 2 juli 2016 framförde regeringen följande:

> Regeringen tog den 18 april i år emot en begäran om ägarsamordning avseende försäljning av Vattenfalls brunkolsverksamhet i Tyskland från Vattenfalls styrelse. Transaktionen omfattar en avyttring de två bolag som är hel- eller delägande i fyra brunkolseldade kraftverk (Schwarze Pumpe, Lippendorf, Boxberg och Jänschwalde i Tyskland, belägna i delstaterna Brandenburg och Sachsen) samt brunkolsgruvorna som förser tre av dessa kraftverk med bränsle.
>
> En ägarsamordning innebär att säga ja eller nej till den transaktion som Vattenfalls styrelse tagit beslut om. Utgångspunkten för regeringens ställningstagande är bolagets uppdrag. Sedan 2010 har Vattenfall riksdagens uppdrag att generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Den fråga som regeringen därför har haft att ta ställning till är om transaktionen är i linje med uppdraget från riksdagen beträffande inriktning och affärsmässighet.
>
> Regeringens process för hanteringen av ägarsamordningen har varit omfattande. Transaktionen har noggrant granskats av Regeringskansliet med hjälp av en extern finansiell rådgivare.
>
> I processen har också Vattenfalls egna analyser analyserats avseende scenariot att sälja eller att behålla brunkolsverksamheten och driva den vidare i linje med riksdagens krav på affärsmässighet.
>
> Under analysprocessen har vi har begärt fördjupad information kring prissäkringarna, köparna, de framtida åtagandena för återställande av mark samt även de finansiella konsekvenserna i scenariot
>
> Regeringen ställer sig bakom den föreslagna avyttringen av Vattenfalls brunkolsverksamhet.
>
> Regeringen har analyserat den föreslagna transaktionen och delar Vattenfalls styrelses bedömning att den ligger i linje med bolagets uppdrag och strategin att Vattenfall ska vara ledande i utvecklingen mot en högre andel fossilfri elproduktion. Sammanfattningsvis är avyttringen strategiskt riktig och det bästa finansiella alternativet.
>
> I den stora energiomställningen som Sverige står inför är Vattenfall en viktig aktör och en viktig tillgång för det svenska folket. I och med denna transaktion ger regeringen Vattenfall bättre förutsättningar att vara en aktiv part i omställningen mot en mer miljömässig hållbar energiproduktion med affärsmässighet som grund – allt i enlighet med det uppdrag som riksdagen satt upp.

När det vidare handlar om vattenkraftens miljöpåverkan och den torrlagda vattenfåran i Lilla Luleälven framgår av uppgifter från Vattenfall att en åtgärdsutredning om Lule älv för närvarande pågår. Utredningen är ett samverkansprojekt mellan bolaget, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Vattenmyndigheten och berörda kommuner. Projektet beräknas vara slutfört under 2018.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande när det gäller förvaltningen av vissa statliga företag redovisas under följande rubriker:

- LKAB:s uppdrag
- Ekonomiska mål för SJ AB
- Förvaltningen av Sveaskog AB m.m.
- Vattenfall AB:s samhällsansvar
- Övrigt om Vattenfall AB:s uppdrag och mål
- Frågor om avyttring av Vattenfall AB:s brunkolsverksamhet.

LKAB:s uppdrag

I motion 2016/17:117 (SD) begärs ett tillkännagivande om att LKAB bör få ett reformerat ägardirektiv med tydligare fokus på prospektering. I denna fråga vill utskottet hänvisa till sina ställningstaganden våren 2015 och hösten 2015 när liknande motionsyrkanden avslogs av riksdagen. Utskottet vidhåller att detta är en fråga som rör bolagets operativa verksamhet och inte är en fråga för riksdagen att avgöra. Utskottet ser därför ingen anledning att göra något tillkännagivande i enlighet med vad motionärerna begär, och riksdagen bör således avslå den aktuella motionen i denna del.

Ekonomiska mål för SJ AB

I motionerna 2016/17:153 (SD), 2016/17:2536 (MP) och 2016/17:1199 (V) begärs förändringar av SJ AB:s ekonomiska mål. Som framgår av det föregående avstyrkte utskottet hösten 2015 liknande motionsyrkanden om en förändring av de ekonomiska målen för SJ. Utskottet påminde vid detta tillfälle om att en viktig utgångspunkt när de ekonomiska målen för de statliga bolagen fastställs är ägarens kostnad för eget kapital, eftersom denna kostnad ytterst avgör om staten som ägare får en rimlig och marknadsmässig kompensation för det risktagande som ägandet i ett bolag innebär. Utskottet framhöll vidare att för lönsamhetsmålet är kostnaden för eget kapital ett golv, eftersom en avkastning som systematiskt understiger kapitalkostnaden innebär att värde förstörs för staten som ägare. Utskottet påminde samtidigt om att bl.a. en förändrad konkurrenssituation och ett annat ränteläge motiverade att nya ekonomiska mål antogs på SJ AB:s årsstämma i april 2014. Utskottet ser ingen anledning att ändra uppfattning i denna fråga och avstyrker därmed de nämnda motionerna i berörda delar.

Förvaltningen av Sveaskog AB m.m.

När det gäller frågor om förvaltningen av Sveaskog AB föreslås i motion 2016/17:1199 (V) att Sveaskogs markförsäljningsprogram ska följas upp. Utskottet kan inledningsvis konstatera att bolaget, som redovisats, fick ett

förändrat uppdrag 2010 (prop. 2009/10:169, bet. 2009/10:NU22). Bolagets verksamhet ska enligt uppdraget baseras på affärsmässig grund och generera marknadsmässig avkastning. Bolaget ska vidare vara en oberoende aktör med kärnverksamhet inom skogsbruk utan egna stora intressen som slutanvändare av skogsråvara. Sveaskog bör också kunna bedriva närliggande verksamhet om det bidrar till att öka bolagets avkastning. Dessutom ska bolaget även fortsättningsvis genom försäljning av mark på marknadsmässiga villkor möjliggöra omarronderingar och tillköp för enskilt skogsbruk, särskilt i glesbygd. Mark ska säljas till dess att 10 procent av den areal bolaget hade vid bolagets bildande 2002 är avyttrad. Utskottet vill här påpeka att det inte har gjorts någon specifik uppföljning av markförsäljningsprogrammet eftersom det ännu inte är avslutat. Programmet följs emellertid kontinuerligt av bolagsförvaltningen bl.a. genom ägardialogerna som genomförs med bolaget en till två gånger per år. Utskottet är i nuläget inte berett att förorda att riksdagen går vidare med något uttalande i denna fråga. Den nyssnämnda motionen avstyrks därmed i denna del.

I motionerna 2016/17:911 (S), 2016/17:2450 (SD) och 2016/17:1199 (V) förs olika förslag fram om Sveaskogs verksamhet. När det gäller priserna på Sveaskogs jaktarrenden har riksdagen, som redovisats i det föregående, vid flera tidigare tillfällen avstyrkt identiska motionsyrkanden. Utskottet vidhåller det som då anförts om att detta inte är en fråga där statsmakterna bör agera. Utöver att Sveaskog är ett statligt ägt bolag som agerar på marknadsmässiga villkor och det är bolagsledningen som ansvarar för frågor som rör den löpande verksamheten och operativa beslut vill utskottet tillägga följande. När det gäller den avverkningsstrategi som Sveaskog tillämpar runt Tivedens nationalpark genomför bolaget en anpassad avverkning i delar med högt socialt värde, exempelvis kring ridvägar och infartsvägar till nationalparken. Tivedens nationalpark har stor betydelse för ett flertal kommuner och deras invånare, vilket gör att bolaget efter samråd med berörda intressenter valt att tillämpa denna form av avverkning där. När det vidare gäller frågan om att Sveaskog skulle ha förändrat sina avverkningsmetoder vill utskottet framhålla att bolaget såvitt utskottet förstår följer uppsatta långsiktiga avverkningsplaner. Denna typ av frågor följs också upp vid de ägardialoger som bolagsförvaltningen för med bolaget. I anslutning till vad som anförts vill utskottet understryka att Sveaskog är en självständig juridisk person och att det är bolagsledningen som ansvarar för hur bolagets verksamhet ska bedrivas. Utskottet ser inga skäl till att riksdagen ska agera i dessa frågor och avstyrker de aktuella motionerna i berörda delar.

Vidare föreslås i motionerna 2016/17:1199 (V) och 2016/17:1991 (V) att det statliga ägandet av skog ska samlas i ett bolag och att avkastningskraven för bolag som förvaltar naturresurser ska följa en längre tid, t.ex. femårsperioder. Utskottet kan här konstatera att riksdagen tidigare, som redovisats, avslagit identiska motionsyrkanden om att samla det statliga ägandet av skog i ett bolag. Utskottet har vid dessa tillfällen avstyrkt motionsyrkandena och i sammanhanget redovisat uppdraget för Sveaskog och hur bolagets verksamhet

bedrivs. Utskottet kan inte se någon anledning till att riksdagen nu skulle inta någon annan ståndpunkt när det gäller någon av de här aktuella motionerna och avstyrker därför dessa motioner i berörda delar.

Vattenfall AB:s samhällsansvar

I motion 2016/17:2976 (C) framförs att Vattenfall AB i högre grad bör ta ett samhällsansvar, och motionärerna föreslår att detta skrivs in i Vattenfalls ägardirektiv. Utskottet vill inledningsvis framhålla att Vattenfall är ett statligt ägt bolag som, vilket redovisats ovan, våren 2010 fick ett förtydligat uppdrag från riksdagen. Innebörden av detta är att bolaget ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Utöver detta vill utskottet åter framföra att de statligt ägda bolagen är självständiga juridiska personer, där det högsta beslutande organet är bolagsstämman. Enligt aktiebolagslagen ansvarar styrelsen för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter och ska, liksom bolagets ledning, se till bolagets bästa. Lokalisering av arbetsplatser för bolagets personal och vilka tjänster som bolaget ska köpa in för att sköta verksamheten är således frågor för bolagets styrelse och ledning att avgöra. Vidare kan också nämnas, mot bakgrund av vad som framförs i den aktuella motionen om vattenkraftens miljöpåverkan, att Vattenfall för närvarande ingår i ett samarbetsprojekt med Länsstyrelsen i Norrbottens län, Vattenmyndigheten och berörda kommuner för att titta på möjliga åtgärder som kan förbättra miljön i och runt Lule älv. Projektet beräknas vara slutfört 2018.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2016/17:2976 (C).

Övrigt om Vattenfall AB:s uppdrag och mål

I motion 2016/17:110 (SD) begärs tillkännagivanden dels om en översyn av Vattenfalls uppdrag mot bakgrund av bl.a. ändrade förhållanden på den svenska och den europeiska energimarknaden, dels om att Vattenfall inte ska åläggas några restriktioner för att planera, förbereda eller bygga ny kärnkraft. Tillkännagivanden om förändringar av Vattenfalls uppdrag och mål begärs också i motion 2016/17:1199 (V) där det förordas att en ny portalparagraf införs i bolagsordningen. Med anledning av nyssnämnda motioner vill utskottet påminna om att riksdagen våren 2010, som redovisats, fattade beslut om ett förtydligat uppdrag för Vattenfall. Innebörden av detta är att bolaget ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Utskottet har som framgår av det föregående vid tidigare tillfällen avstyrkt identiska motionsyrkanden och då framfört att det inte finns några skäl för riksdagen att ta initiativ för att ändra Vattenfalls uppdrag. Utskottet ser inga skäl att ändra uppfattning i denna fråga och avstyrker därmed de här aktuella motionerna i berörda delar.

I motion 2016/17:2473 (V) förordas att Vattenfall får i uppdrag att utreda investeringskostnaderna för att återföra ett ekologiskt hållbart flöde av vatten till den torrlagda delen av Lilla Luleälven. Även i denna fråga vill utskottet hänvisa till Vattenfalls förtydligade uppdrag, och utskottet ser inte några skäl för riksdagen att ta några initiativ för att ändra uppdraget. Utöver detta kan, som också anförts ovan, nämnas att bolaget för närvarande genomför en åtgärdsutredning om vattenkraftens miljöpåverkan som rör Luleälven och som ska redovisas under 2017. Utskottet är därmed inte berett att förorda något uttalande i linje med vad som anförs i den aktuella motionen, utan den avstyrks i denna del.

I motionerna 2016/17:1194 (V) och 2016/17:1199 (V) förordas vidare att riksdagen ska göra uttalanden om att Vattenfall bör dra tillbaka stämningen mot den tyska staten i fråga om nedläggning av kärnkraftverk samt att riksdagen ska ges möjlighet att ta ställning till huruvida svenska statliga företag ska kunna stämma stater med åberopande av investeringsskyddsklausuler.

Utskottet vill i detta sammanhang framföra att Vattenfall som ett statligt ägt bolag, liksom aktiebolag som ägs av andra, är underkastat regelsystemet i aktiebolagslagen (2005:551). Det betyder att Vattenfall är en självständig juridisk person där det högsta beslutande organet är bolagsstämman. Vid bolagsstämman utövar aktieägarna sin rätt att besluta i bolagets angelägenheter. Utskottet vill vidare framhålla att statens ägarstyrningsdokument (ägarpolicyn) anger ramverket för förvaltningen av de statliga bolagen och klargör förhållandet mellan ägare, styrelse och bolagsledning. I ägarpolicyn redogörs för regeringens förvaltningsmandat och inställning i viktiga principfrågor kring ägarstyrning och bolagsförvaltning. De statliga bolagens styrelser och ledningar är skyldiga att tillvarata bolagets ekonomiska intressen och agera i enlighet med regeringens ägarpolicy.

Frågor om eventuella rättsliga åtgärder med anledning av investeringsskyddsklausuler likt de som beskrivs i de aktuella motionerna är följaktligen ett ansvar för Vattenfalls styrelse och ledning. Mot denna bakgrund avstyrks de aktuella motionerna i berörda delar.

Frågor om avyttring av Vattenfall AB:s brunkolsverksamhet

I motion 2016/17:1199 (V) förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör riva upp beslutet om försäljning av Vattenfalls tyska brunkolsverksamhet och i stället verka för en utfasning av produktionen. Utskottet kan här konstatera att regeringen den 18 april 2016 tog emot en begäran om ägarsamordning från Vattenfalls styrelse om en försäljning av Vattenfalls brunkolsverksamhet i Tyskland. Som framgår av det föregående har bolaget sedan 2010 riksdagens uppdrag att generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Den fråga som regeringen i ägarsamordningen hade att ta ställning till var om transaktionen

var i linje med uppdraget från riksdagen i fråga om inriktning och affärsmässighet. Som redovisats konstaterade regeringen att avyttringen är strategiskt riktig och det bästa finansiella alternativet för bolaget.

I detta sammanhang vill utskottet framhålla att Vattenfall är ett bolag som ska förvaltas i enlighet med de grundläggande principer som gäller för förvaltningen av de statliga företagen och som ska bedriva sin verksamhet inom ramen för det uppdrag som riksdagen fastställde våren 2010. Följaktligen är det regeringens ansvar att aktivt förvalta bolaget så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga och på ett sådant sätt att bolaget når sina hållbarhetsmål.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks motion 2016/17:1199 (V) i denna del.

Statens ägande av vissa företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om försäljning av SAS AB och Sveaskog AB. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående försäljningsprocess och till de försäljningsbemyndiganden som finns.

Motionerna

I motion 2016/17:193 av Sotiris Delis och Thomas Finnborg (båda M) framförs att marknaden för flygtransporter har förändrats sedan samägandet av SAS AB med Danmark och Norge tillkom. Enligt motionärerna är därför Sveriges fortsatta ägarengagemang i SAS inte en optimal hantering av skattemedel. Utöver de stora affärsrisker som branschen kommer att präglas av framöver bör Sverige inte ha ägarengagemang i ett företag som agerar i en fullt ut konkurrensutsatt marknad. Motionären framför att regeringen därför snarast bör inleda samtal med de övriga konsortiedelägarna att avveckla Sveriges ägarandel i SAS.

I motion 2016/17:2714 anför Erik Bengtzboe (M) att flygmarknaden har utvecklats sedan SAS grundandes och är i dag en globalt konkurrensutsatt marknad. Eftersom statliga bolag per automatik agerar marknadsstörande finns det enligt vad som anges i motionen anledning att avyttra SAS till privata ägare. Motionären anför att emellertid det viktigaste skälet till en försäljning av SAS är att flygtrafik är en kraftigt reglerad marknad där staten fyller en viktig kontrollfunktion. Därmed är det enligt motionen inte rimligt att staten agerar som aktör på samma marknad som man övervakar.

Erik Bengtzboe (M) anför i motion 2016/17:2716 att skogsbruket är en väl fungerande marknad där virkeshandeln är globalt konkurrensutsatt. Enligt motionärerna bör staten ta ansvar för ett hållbart skogsbruk genom lagstiftning och kontroller, inte genom att agera storägare via Sveaskog AB. Staten bör därför sälja sitt ägande av Sveaskog, fördelaktigt i mindre delar så det

möjliggörs för många privata ägare att köpa skogen med god arrondering som resultat.

Vissa kompletterande uppgifter

Försäljningsbemyndiganden

I regeringens skrivelse (skr. 2015/16:140 s 21) redovisas att riksdagen har gett regeringen bemyndiganden att minska eller avveckla ägandet i följande bolag:

- AB Svensk bilprovning (prop. 2009/10:54, bet. 2009/10:NU10),
- AB Bostadsgaranti (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1),
- Lernia AB (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1),
- Orio AB (tidigare Saab Automobile Parts) (prop. 2012/13:99, bet. 2012/13:FiU21), och
- SAS AB (prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35)

SAS AB

Våren 2010 beslutade riksdagen att ge regeringen bemyndigande att minska statens ägande i SAS AB (prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35, yttr. 2009/10:NU2y). I sitt yttrande till finansutskottet anförde näringsutskottet att riksdagens bemyndigande att minska ägandet i SAS ska uppfattas som ett tydligt besked om statens inställning till försäljning inom överskådlig tid och underströk vikten av att en försäljning sker i ordnade former när det finns en seriös köpare. Finansutskottet delade utskottets uppfattning.

Mot denna bakgrund avyttrade den svenska staten i oktober 2016 13,8 miljoner aktier i SAS (cirka 20 procent av statens innehav) till ett värde av cirka 214 miljoner kr. Samtidigt avyttrade även den norska staten en del av sitt innehav i SAS vilket innebar att totalt 23 miljoner aktier, motsvarande 7 procent av samtliga stamaktier i SAS, avyttrades. Det innebär att svenska staten minskade sitt ägande i SAS från cirka 21,4 procent till cirka 17,2 procent samt att den svenska, danska och norska staten tillsammans med Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse äger 50,4 procent av aktierna och har 50,3 procent av rösterna i SAS.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis kan utskottet konstatera att regeringen, som redovisats, för närvarande har bemyndiganden att sälja eller minska ägandet i företag med statligt ägande för fem bolag – AB Svensk bilprovning, AB Bostadsgaranti, Lernia AB, Orio AB (tidigare Saab Automobile Parts) och SAS AB.

I motionerna 2016/17:193 (M) och 2016/17:2714 (M) anförs att staten av olika anledningar bör sälja sitt innehav i SAS. Utskottet kan inledningsvis konstatera att regeringen har ett bemyndigande från riksdagen att avyttra sina andelar i bolaget. Utskottet kan också konstatera att en sådan process har

påbörjats under hösten 2016 och att staten därigenom har minskat sitt aktieinnehav i bolaget med ca 20 procent. Utskottet ser mot denna bakgrund inga skäl att gå vidare med några tillkännagivanden så som förordas i de ovannämnda motionerna, utan de avstyrks.

I motion 2016/17:2716 (M) föreslås en försäljning av det statligt ägda Sveaskog AB. En försäljning bör enligt motionen ske i mindre delar så att många privata ägare får möjlighet att köpa skogen med god arrondering som resultat. I denna fråga vill utskottet framhålla att det inte finns något försäljningsbemyndigande från riksdagen vad gäller Sveaskog samt att riksdagen våren 2010 fattade beslut om förändrat uppdrag för bolaget. Som redovisats innebär det förändrade uppdraget att bolaget ska verka på affärsmässig grund och generera marknadsmässig avkastning. Vidare vill utskottet framhålla att bolaget ska vara en oberoende aktör med kärnverksamhet inom skogsbruk utan egna stora intressen som slutanvändare av skogsråvara. Uppdraget innebär också att Sveaskog bör kunna bedriva närliggande verksamhet om det bidrar till att öka bolagets avkastning. I detta sammanhang vill utskottet åter påminna om det markförsäljningsprogram som Sveaskog genomför. Bolaget ska genom försäljning av mark på marknadsmässiga villkor möjliggöra omarronderingar och tillköp för enskilt skogsbruk, särskilt i glesbygd. Mark ska säljas tills 10 procent av den areal bolaget hade vid bolagets bildande 2002 är avyttrad.

Utskottet ser inga skäl för riksdagen att agera i denna fråga och avstyrker därmed motion 2016/17:2716 (M).

Reservationer

1. Förvaltningen av företag med statligt ägande, punkt 2 (M, C, L, KD)

av Lars Hjälmered (M), Hanif Bali (M), Helena Lindahl (C), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Said Abdu (L), Penilla Gunther (KD) och Sofia Fölster (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3123 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, L, KD) yrkandena 10–12 och
2016/17:3128 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 25–27 och
avslår motion
2016/17:121 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att statens uppgift normalt bör vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen, inte att äga och driva bolag. Staten är dock en stor företagsägare, och kommer att så vara under överskådlig tid. Det ställer höga krav på tydliga principer. De statliga bolagen ska ha fokus på att skapa långsiktiga värden och vara en aktiv, professionell och ansvarsfull ägare. I de fall där bolagen har ett samhällsuppdrag ska detta utföras väl. För att åstadkomma detta är det bl.a. viktigt att ge bolagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina marknader. Där bolag verkar på en konkurrensutsatt marknad, enligt marknadsmässiga krav, ska effektiv konkurrens säkerställas. Statens roll som lagstiftare och ägare bör hållas isär och skötas på ett professionellt sätt.

De statliga bolagen ska präglas av öppenhet och föredömlighet samt vara föregångare i hållbarhetsfrågor, t.ex. jämställdhet, miljö och socialt ansvarstagande. Vissa statliga företag har särskilda samhällsuppdrag. Det är viktigt att dessa redovisas tydligt och är styrande för bolagens verksamhet. Regeringens ska styra de statliga bolagen inom de ramar som riksdagen fastställt.

Under alliansregeringen utarbetades och grundlades ett gediget hållbarhetsarbete i de statliga bolagen. År 2007 ställde staten krav på de statligt ägda bolagen att de årligen skulle hållbarhetsrapportera i enlighet med Global Reporting Initiative (GRI). I statens ägarpolicy står det att de statligt ägda bolagen ska vara föredömen inom området hållbart företagande. Ägarpolicyn

fastställer vilka internationella riktlinjer som alla statligt ägda företag ska följa. Riktlinjerna har sedan utökats med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Såväl i FN:s vägledande principer som i OECD:s riktlinjer ställs skärpta krav på bolagen att genomföra en riskbaserad due diligence-granskning (insamling och analys av information om ett företag inför förvärv eller annan strategisk förändring). Alliansregeringen tog således viktiga framåtsyftande steg i hållbarhetsarbetet. Alla bolagen fick uppdraget att under 2013 fastställa ett fåtal och övergripande hållbarhetsmål och strategier för att nå dit. Syftet var att skapa värde i de statliga bolagen samtidigt som riskerna minskades i verksamheterna. År 2014 startade sedan arbetet med att följa upp bolagens respektive hållbarhetsmål.

Alliansregeringen arbetade målmedvetet med styrelserekrytering på grundval av dynamik och mångfald. Utifrån kompetens, erfarenhet, bakgrund och ålder sattes mål om en jämn könsfördelning (minst 40 procent av vartdera könet). Andelen kvinnliga styrelseledamöter i de statliga bolagen ökade i de statligt helägda bolagen till 49 procent: en lyckad åtgärd. Vi menar att regeringen bör fortsätta att utveckla förvaltningen av de statligt ägda bolagen i fråga om aktivt ägande, hållbart företagande och målmedveten styrelse-rekrytering.

Vi anser vidare att regeringen bör minska eller avveckla sitt ägande om sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice. Exempelvis gäller detta bolag som SBAB, Telia Company AB, SAS AB och Orio AB. Vi noterar att staten under hösten 2016 har inlett en försäljningsprocess när det gäller innehavet i SAS och har minskat sitt ägande i bolaget, vilket vi ser positivt på. Försäljning av statlig egendom ska ske affärsmässigt och eventuella försäljningsintäkter ska användas för att minska statsskulden. Vi anser att det dock inte är aktuellt med försäljning av LKAB, Apoteket eller Vattenfalls nordiska verksamhet. Detaljmonopolet för alkohol ska enligt vår mening värnas och Systembolaget behållas i statlig ägo.

Vi anser att riksdagen bör ställa sig bakom det som här anförts och tillkännage detta för regeringen. Vid ett sådant beslut från riksdagen får motionerna 2016/17:3123 (M, C, L, KD) och 2016/17:3128 (M) anses tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks i dessa delar. Övriga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

2. Förvaltningen av företag med statligt ägande, punkt 2 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:121 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2
samt
avslår motionerna
2016/17:3123 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, L, KD) yrkandena 10–12 och
2016/17:3128 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 25–27.

Ställningstagande

Vi kan inledningsvis konstatera att många viktiga svenska samhällsfunktioner i dag bedrivs i bolagsform med staten som hel- eller delägare och att dessa bolag generellt verkar på en konkurrensutsatt marknad. Vi i Sverigedemokraterna är anhängare av ett fortsatt statligt engagemang för att bibehålla statens inflytande genom ägande, och vi ser inte utförsäljningar av statens egendom som ett ideologiskt självändamål. Emellertid finns statliga innehav som under vissa omständigheter skulle kunna reduceras där man inte kan motivera det statliga ägandet med nytta för medborgarna. Statligt engagemang i centrala samhällsfunktioner anser vi stärker Sverige som nation vid extraordinära händelser, såsom finanskriser, handelsblockader och internationella konflikter. Om bolagen drivs enligt marknadsmässiga principer, vilket som regel bör vara fallet, stärks statens kassa genom aktieutdelning. Genom ett visst statligt ägande bibehålls också en demokratisk dimension kring vissa etiska frågor som t.ex. kan röra korruption och miljöförstöring. Politiker bör emellertid utöva inflytande över statens bolag med varsamhet, och god lönsamhet bör prioriteras högt.

Vidare är vi kritiska mot regeringens mål att andelen av vartera kön i de statliga bolagens styrelser ska vara minst 40 procent. Vi ställer oss kritiska till alla former av sådan kvotering och positiv särbehandling på basis av kön och anser att all praxis av detta slag inom ramen för offentlig verksamhet bör avvecklas. Vi menar att varje individ ska bedömas utifrån sina personliga egenskaper och vägen dit kan aldrig gå genom särbehandling på grund av kön. Utöver det faktum att all s.k. positiv särbehandling av en grupp samtidigt är negativ särbehandling av någon annan förstärker sådan behandling synen på människor som representanter för en grupp snarare än representanter för sig själva. Vi anser därför att målet om en jämn könsfördelning i de statliga bolagens styrelser ska tas bort.

Riksdagen bör sammanfattningsvis genom ett uttalande tydliggöra för regeringen vikten av att värna och stärka det statliga ägandet när det gäller att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner och stävja korruption och miljöförstöring, att minska ägandet när det inte ger nytta för medborgarna samt att målet om målet om en jämn könsfördelning i de statliga bolagens styrelser bör tas bort. Därmed tillstyrks motion 2016/17:121 (SD). Övriga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

3. Uppdrag och mål för de statligt ägda företagen, punkt 3 (C)

av Helena Lindahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3118 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 12 och
avslår motion
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

En långvarig bostadsbrist har de senaste åren utvecklats till att vara akut. Den svåra bostadsbristen får allvarliga konsekvenser då människors frihet och möjligheter att flytta till jobb och utbildning begränsas, företagens möjligheter att växa och konkurrera minskar och nyanlända får svårt att bli en del av samhället. En god tillgång på bostäder med olika upplåtelseformer är alltså en förutsättning för integration, entreprenörskap och ekonomisk tillväxt. Enligt Boverkets prognoser behövs ytterligare 710 000 bostäder fram till 2025. Det innebär att det måste byggas 88 000 bostäder per år de närmaste fyra åren. En del i att möjliggöra en så hög produktionstakt är att öka tillgången på byggbar mark där byggföretag kan starta olika bostadsprojekt med en kort planeringsprocess. Samtidigt som kommunerna har det grundläggande ansvaret för sitt eget markinnehav vill jag här också framhålla att staten har ett ansvar för att tillhandahålla byggbar mark. Jag menar därför att staten bör revidera ägardirektiven för de statligt ägda företag som är markägare så att de även innehåller uppdraget att ta fram lämplig byggbar mark. Detta bör riksdagen enligt min mening tillkännage för regeringen. Motion 2016/17:3118 (C) tillstyrks därmed i denna del och övriga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

4. Uppdrag och mål för de statligt ägda företagen, punkt 3 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1–4 och

avslår motion
2016/17:3118 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 12.

Ställningstagande

Staten står i dag som ägare till 50 bolag med tyngdpunkt inom basindustri och energi. De flesta bolag är vinstdrivande och omkring hälften har särskilt beslutade samhällsuppdrag. Jag menar att staten i högre grad än vad som nu är fallet bör använda sitt ägande av statliga bolag för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål. Kravet på lönsamhet i statliga bolag ska inte gå före samhällsnyttan. De statliga bolagen ska användas aktivt för att bygga Sverige tryggare, mer jämlikt, ekologiskt hållbart, öka konkurrenskraften och inte minst för att jämna ut orättvisa skillnader mellan stad och landsbygd.

Om Sverige ska kunna hålla ihop och skapa förutsättningar för utveckling i hela landet måste det finnas likvärdiga grundläggande förutsättningar oavsett var man bor. De statliga bolagen ägs av medborgarna gemensamt och har därför enligt min mening ett särskilt ansvar för att människor i hela landet ska ha samma tillgång till service, sjukvård och andra samhällsviktiga funktioner. Jag anser därför att ägardirektiven till flera av de statliga bolagen behöver utvecklas med utgångspunkt i att samhällsnyttan alltid ska stå i fokus för ägarstrategin samtidigt som företagen ska bedrivas ekonomiskt effektivt. I de fall viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statliga bolagens vinstkrav anser jag att målsättningen i ägarstrategin ska ses över.

Jag vill vidare framhålla att möjligheterna till vidareförädling och ökad tillväxt inom svensk industri är generellt stora. Både skogs-, gruv- och stålindustrin har potential att öka sin förädlingsgrad, vilket skulle öka antalet arbetstillfällen i landet, minska transporterna och öka exportintäkterna. Detta är någonting som kan främjas genom en aktiv statlig styrning av de statliga företagen, ökad forskning och samverkan med det övriga näringslivet. Ett bra exempel på hur just samverkan mellan statliga bolag och det privata näringslivet kan fungera är affärssamarbetet mellan LKAB och SSAB. Samarbetet genererar tusentals arbetstillfällen i landet och bidrar till den regionala utvecklingen. I sammanhanget kan också nämnas det projekt som SSAB, LKAB och Vattenfall AB gemensamt har inlett för en fossilfri stålindustri. Statliga bolag bör verka för en ökad förädling i syfte att skapa arbetstillfällen och öka exportvärdet.

Förtroendet för de statliga institutionerna är avgörande för att skapa legitimitet för den demokratiska processen. Jag vill därför understryka att det är av särskild vikt att de statligt ägda företagen agerar föredömligt och med god transparens. Det har emellertid framkommit att flera verkställande direktörer för statliga bolag, exempelvis Vattenfall, SJ och Apoteket, sitter i styrelserna för Svenskt Näringsliv och dess organisationer, däribland Almega och Svensk Handel. Jag menar att detta är mycket märkligt då dessa organisationer har bedrivit omfattande kampanjer mot regeringens politik exempelvis när det gäller slopandet av ungdomsrabatten på anställningar och

begränsningen av RUT- och ROT-avdrag. Särskilt paradoxalt blir detta förhållande när Svenskt Näringsliv uttalat sitt aktiva motstånd mot statliga företag i sig. Enligt en rapport från fackförbundet ST lägger de statliga bolagen enorma summor på avgifter till Svenskt Näringsliv. Enligt ST:s beräkningar handlar det om så mycket som mellan 30 och 50 miljoner kronor per år. Jag menar att det dessutom är direkt olämpligt att näringslivets intresseorganisationer på det här sättet får en direkt gräddfil till de statliga bolagen. Samhällsägda företag bör uppträda neutralt och bör därför inte vara medlemmar i dylika intresseorganisationer.

Det som jag här anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrks motion 2016/17:1199 (V) i berörda delar. Övriga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

5. LKAB:s uppdrag, punkt 4 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:117 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Sverige måste driva en mer aktiv gruvpolitik. Vi menar att det finns ett ömsesidigt intresse mellan staten och gruvnäringen, och vi vill stimulera och bidra till gruvnäringens tillväxt på flera sätt. En del i en mer aktiv gruvpolitik är enligt vår mening att det statligt ägda LKAB får ändrade ägardirektiv. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att LKAB:s ägardirektiv ska reformeras med ett tydligare fokus på prospektering. Vid ett sådant beslut av riksdagen får motion 2016/17:117 (SD) anses vara tillgodosedd, och motionen tillstyrks i denna del.

6. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 5 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:153 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) och
avslår motionerna
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11 och
2016/17:2536 av Stina Bergström m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi vill inledningsvis framhålla att ett ökat resande med tåg är av stor vikt för att nå klimatpolitiska mål. Avgörande för att resenärer ska välja tåg framför andra färdmedel är att det ska vara lätt att köpa biljetter och att tågen kommer i tid. Standarden på tågvagnarna måste vara hög med olika komfortalternativ att välja på, och service och utbud ombord ska upplevas som tillfredsställande. Från SJ AB:s sida kräver detta god och regelbunden service, städning och emellanåt uppgradering och införskaffande av nya fordon.

Vidare vill vi understryka att persontågtrafiken i Sverige bör vara tillgänglig i så stora delar av landet som möjligt. Vi menar att det statligt ägda SJ är den aktör som ska bedriva sådan trafik även på sträckor där andra aktörer inte ser någon möjlighet till lönsam trafik. Ett aktuellt exempel är nattågstrafiken mellan Stockholm och Malmö som hotas av nedläggning för att den inte anses lönsam. Det kan även nämnas att SJ inte bedrev någon trafik på Västkustbanan under många år, eftersom det var en omöjlig affär för bolaget att kunna konkurrera med Öresundståg som subventionerades av skattemedel.

SJ ägs av den svenska staten och har ett uppdrag att bedriva lönsam persontrafik. Vi menar att de problem med tågtrafiken som redovisats ovan hänger samman med de ekonomiska mål som beslutats för SJ. Trots att dessa mål reviderades 2010 ser vi fortfarande samma problematik. Vi anser att riksdagen därför ska tillkännage för regeringen att avkastningskravet bör sänkas ytterligare för att bolaget ska kunna komma till rätta med problemen.

Därmed tillstyrks motion 2016/17:153 (SD), och övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

7. Ekonomiska mål för SJ AB, punkt 5 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11 och
2016/17:2536 av Stina Bergström m.fl. (MP) yrkande 2 och
avslår motion
2016/17:153 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD).

Ställningstagande

En väl fungerande infrastruktur är avgörande för både industri, export, regional utveckling och människors resande. En fungerande och väl utbyggd tågtrafik som sätter resenären i centrum är enligt min uppfattning av central betydelse för att uppnå ett hållbart transportsystem för hela landet. För en sådan inriktning krävs att SJ AB ges förutsättningar att prioritera samhällsnytta före kortsiktiga vinstintressen.

SJ är av staten ålagt att skapa företagsekonomisk vinst och har därutöver ett avkastningskrav som innebär att staten kräver utdelning till statskassan på den redovisade nettovinsten. Som jag ser det leder avkastningskravet till ett starkt fokus på att skapa vinst. SJ tvingas därmed se till marknadsandelar och snäv vinstmaximering, vilket gör att resenärernas behov prioriteras ned. Avkastningskravet missgynnar även den regionala utvecklingen, eftersom SJ tvingas prioritera bort lågtrafikerade sträckor. Många resenärer måste därför välja flyg eller bil i stället. Effekten är helt orimlig om man vill minska klimatpåverkan. Om SJ inte hade haft ett avkastningskrav och så höga lönsamhetsmål skulle bolaget t.ex. ha kunnat sänka priserna på biljetter och prioritera samhälleliga värden såsom nattågstrafik till Jämtland.

Den vinst som bolaget gör bör rimligen investeras i verksamheten, och lönsamhetskravet bör beakta samhällsekonomisk vinst. Det skulle bidra till att fler kan åka kollektivt och till en minskad miljö- och klimatpåverkan. Regeringen bör därför återkomma med en plan på hur SJ:s avkastningskrav kan slopas och lönsamhetsmålen sänkas för att uppnå en väl fungerande tågtrafik för hela landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vid ett sådant beslut får motionerna 2016/17:1199 (V) och 2016/17:2536 (MP) anses tillgodosedda i aktuella delar och tillstyrks i dessa delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

8. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m., punkt 6 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:2450 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 16 och
avslår motionerna
2016/17:911 av Helén Pettersson i Umeå (S),
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8–10 och
2016/17:1991 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 11.

Ställningstagande

Sveaskog AB har nyligen beslutat att bruka 2 000 hektar skog runt Tivedens nationalpark på ett alternativt sätt och där tillämpa en s.k. anpassad avverkning. Detta får enligt vår mening betraktas som att bolaget inrättar en buffertzon runt nationalparken. Allt började med att tyska turister klagade på ett kalhygge några hundra meter från gränsen till Tivedens nationalpark. Det ledde till att turistföretagen vädjade till Sveaskog att de skulle förändra sitt skogsbruk för att få fler nöjda turister. Sveaskog beslutade därför nyligen att bruka 1 000 hektar skog norr om nationalparken och 1 000 hektar söder om den med anpassad avverkning där större hänsyn ska tas för naturvärden. Det blir en form av hyggesfritt skogsbruk med gallring, plockhuggning och timmerställningar. Enligt Sveaskog räknar man med att förlora 50 procent av intäkterna för skogen på att skapa dessa buffertskogar. Vi menar att skogsägare riskerar att drabbas på många håll om denna typ av buffertzoner blir vanligt förekommande. Inom en snar framtid kanske man har buffertskogar runt samhällen, vilket ger upphov till frågor om hur enskilda skogsägare kommer att påverkas i framtiden. Risken är nu att även enskilda skogsbrukare i närheten av Tivedens nationalpark, men även andra naturreservat, kan tvingas att förändra sitt skogsbruk. Vi anser att Sveaskog bör ompröva sitt beslut att skapa denna typ av buffertzoner runt Tivedens nationalpark samt att Sveaskog inte bör skapa nya sådana zoner runt andra naturreservat. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen, och motion 2016/17:2450 (SD) tillstyrks följaktligen. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

9. Förvaltningen av Sveaskog AB m.m., punkt 6 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 8–10 och
2016/17:1991 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 11 och
avslår motionerna
2016/17:911 av Helén Pettersson i Umeå (S) och

2016/17:2450 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 16.

Ställningstagande

Sverige är ett land med rika tillgångar på skog. Skogarna är komplexa ekosystem som levererar allt ifrån ekosystemtjänster till natur- och kulturvärden och ekonomiska värden. Skogen spelar också en stor roll i klimatomställningen och har potential att vara en byggsten i skapandet av ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle. Jag vill också framhålla att skogsnäringen och närliggande branscher är viktiga arbetsgivare, och på många orter är skogsindustriföretag de dominerande arbetsgivarna. Eftersom skogsindustrin är platsbunden spelar den en särskilt betydande roll även ur ett regionalt perspektiv, inte minst för landsbygdens utveckling. För att värna jobben inom skogsnäringen och kunna möta klimatutmaningarna ser jag ett stort behov av ett aktivt statligt förvaltarskap inom skogen.

Staten är i dag en stor ägare av skogsmark. Sveaskog AB är Sveriges största skogsägare och förvaltar totalt 4,1 miljoner hektar mark. Det statliga ägandet är dock spritt på många olika myndigheter och bolag. Jag menar att det statliga ägandet av skogsområden i stället bör samlas i ett bolag. Det nya skogsbolaget bör ha ett hållbart brukande av skogens resurser – inte avkastning – som främsta mål. Dagens vinstkrav gör det svårt för ett statligt bolag eller en statlig förvaltare att avstå produktiva skogar till andra intressen. Det nya bolaget bör också åläggas att avsätta större arealer till skyddade naturområden, och i de fall där trakthyggesbruk står i konflikt med andra intressen bör man använda sig av andra lämpliga brukningsmetoder.

Vidare vill jag framhålla att statligt ägda bolag vars uppgift är att hantera naturresurser vars omloppstid kan vara upp till 100 år eller mer inte ska styras av kvartalsrapporter. Det försvårar den långsiktiga planering som är helt nödvändig för ett hållbart ägande. Avkastningskraven för sådana bolag bör i stället följa en längre tid, t.ex. femårsperioder. Därför menar jag att ägardirektiven för de statliga bolag som ansvarar för naturresurser med en längre omloppstid bör omarbetas i syfte att avkastningskraven ska följa en längre tidsperiod.

När det gäller Sveaskogs verksamhet har jag uppfattat tydliga signaler från orter där bolaget verkar, vilka tyder på att bolaget nu väljer att avverka betydligt yngre skogsbestånd än vad man tidigare gjort. Här vill jag påpeka att avkastningen till staten samtidigt har ökat trots att virkespriserna under samma tid har gått ned. Det är ännu ett tecken på att bolaget har förändrat sina avverkningsmetoder. Jag anser att Sveaskog därför bör återkomma till regeringen och förklara sitt agerande i denna fråga.

Att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden är ett viktigt miljöarbete samtidigt som skogen behövs för virke och bioenergiutvinning. Även turism och rekreation är värden som skogen kan bidra med. Jag menar att de bästa förutsättningarna för att kombinera de olika intressen som finns är genom att bedriva en aktiv statlig skogspolitik. Utförsäljningen av statlig

skogsmark till privata skogsbrukare blir i detta avseende direkt kontraproduktiv. Sveaskog bör enligt min mening i stället öka sitt innehav av skog. Sveaskog har genom sitt ägardirektiv ett uppdrag att sälja mark tills 10 procent av den areal bolaget ägde vid bolagets bildande 2002 är avyttrad. Meningen var att försäljningen skulle leda till en ökad utveckling i glesbygd. I Riksrevisionens rapport Sveaskog AB och dess uppdrag (RiR 2010:8) konstateras att regeringen dittills varit för passiv i sin uppföljning av bolagets olika uppdrag. Regeringen har heller inte gjort någon uppföljning av konsekvenserna av Sveaskogs markförsäljningsprogram. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man ännu inte har granskat hur en så omfattande försäljning av statlig egendom fallit ut. Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med en uppföljning av konsekvenserna av Sveaskogs markförsäljning.

Riksdagen bör ställa sig bakom detta och tillkännage det för regeringen. Därmed tillstyrks motionerna 2016/17:1199 (V) och 2016/17:1991 (V) i berörda delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

10. Vattenfall AB:s samhällsansvar, punkt 7 (C, V)

av Helena Lindahl (C) och Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2976 av Helena Lindahl och Per Åsling (båda C).

Ställningstagande

En stor del av den förnybara energin i Sverige kommer från vattenkraft i norr. Den produceras lokalt men är en av de viktigaste förutsättningarna för hela Sveriges gemensamma välstånd. Bara i Jokkmokks kommun finns elva vattenkraftsanläggningar, däribland Harsprånget som är Sveriges största. Trots att denna lilla kommun bidrar med så stora värden till hela landet så är den en av landets fattigare. Därför är det också provocerande att det statligt ägda Vattenfall AB har flaggat för att lägga ut drygt 40 jobb på Vattenfall Accounting i Jokkmokk på entreprenad. Det skulle vara ett hårt slag mot kommunen och motsvarar ca 7 000 arbetstillfällen i Stockholms kommun. När man gör denna jämförelse får man perspektiv på effekten av det beslut som bolaget kan komma att ta. De flesta som jobbar på Vattenfall Accounting i Jokkmokk är kvinnor, och många av deras respektive veckopendlar för att jobba på annan ort. Om Vattenfall lägger ned den administrativa verksamheten i Jokkmokk är det mycket troligt att hela familjer väljer att lämna området. Det

skulle innebära ännu ett hårt slag mot kommunen och dess ekonomi. Vi menar att det inte är acceptabelt att ett statligt bolag som Vattenfall inte tar något som helst samhällsansvar och inte tvekar inför att flytta arbetstillfällen från ett område som erbjuder stora tillgångar som kommer hela samhället till del.

Vi vill också framföra att frågan om samhällsansvar i samband med Vattenfalls verksamhet även gäller den 17 km långa torrlagda vattenfåran i närheten av orten Vuollerim som också ligger i Jokkmokks kommun. Fåran är Europas längsta torrlagda vattenfåra, och så har det varit sedan 60-talet när Kungliga Vattenfallsstyrelsen (i dag Vattenfall AB) byggde en underjordisk tunnel för att leda allt vatten från Lilla Luleälven till Stora Luleälven. Tunneln ersatte den naturliga vattenvägen, och ända sedan dess släpps inget vatten fram längs Vuollerim och Porsi kraftverk. Lokalbefolkningen längs Lule älvdal har sedan utbyggnaden kämpat för att återfå en liten mängd vatten, ”miljötappning”, i torrfåran i Lilla Luleälven. Vattenfall har nekat trots att möjligheten finns och trots att bolaget en gång i tiden lovade att ta hänsyn till bygd, näringar, naturvärden och befolkning, båtplatser och fiskerätter. Vi finner det oacceptabelt att Vattenfall vägrar att hålla det man tidigare lovat och därmed inte tar något samhällsansvar. Det innebär att såväl bygdens ekonomi med fisketurismens alla möjligheter som den biologiska mångfalden missgynnas.

Vi anser att riksdagen därför bör tillkännage för regeringen att Vattenfall i högre grad bör ta ett samhällsansvar och att detta skrivs in i bolagets ägardirektiv. Vid ett sådant beslut från riksdagens sida är motion 2016/17:2976 (C) tillgodosedd och tillstyrks.

11. Övrigt om Vattenfalls AB:s uppdrag och mål, punkt 8 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:110 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
avslår motionerna
2016/17:1194 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2,
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 5 och 6 samt
2016/17:2473 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att Vattenfall AB:s strategi för förnybar energi bör ses över och anpassas efter rådande förhållanden på såväl den svenska som den europeiska energimarknaden. Relativt låga energipriser och lågt värde på utsläppsrätter i kombination med ett enormt investeringsbehov i infrastruktur bl.a. till följd av uppförande av vindkraft kommer att resultera i långsiktigt ökade kostnader, ekonomisk osäkerhet och sviktande lönsamhet. Det kommer i sin tur att medföra ökade kostnader för staten och en negativ inverkan på svensk industris konkurrenskraft. Vi förespråkar att Vattenfall ska generera en rimlig avkastning samt att en sund ekonomisk konkurrens mellan energislagen ska råda utan subventioner som snedvrider marknaden.

Vi förordar ett system för elproduktion i Sverige som i så stor utsträckning som möjligt är oberoende av fossil energi. Elmarknaderna i norra Europa är delvis integrerade, vilket är naturligt, men Sverige bör undvika att göra sig långsiktigt beroende av importerad el. Vi vill bl.a. därför varna för en övertro på väderberoende energislag som vindkraft och solceller eftersom dessa måste kombineras med baskraft av något slag. Förutom att vi anser att Vattenfalls strategi för förnybar energi bör ses över bör bolaget även flytta fokus från expansion i utlandet till att värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv.

Vi anser vidare att det är djupt problematiskt att den rödgröna regeringen gett uttryck för att Vattenfalls planer på att förbereda byggandet av ny kärnkraft ska avbrytas. Några restriktioner för att ansöka om, undersöka eller förbereda för uppförande av ny kärnkraft bör enligt vår mening inte åläggas Vattenfall.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad som nyss anförts. Därmed tillstyrks motion 2016/17:110 (SD). Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

12. Övrigt om Vattenfalls AB:s uppdrag och mål, punkt 8 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:1194 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2,
2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 5 och 6 samt
2016/17:2473 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 5 och
avslår motion
2016/17:110 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag menar att det statliga ägandet behöver utökas och utvecklas för att demokratiska beslut ska kunna styra samhällsutvecklingen. Staten ska vidare vara en aktiv ägare till sina bolag, t.ex. Vattenfall AB, LKAB och Sveaskog AB, och genom ägardirektiv säkerställa att bolagen används för att stödja teknikutveckling, driva på miljö- och klimatarbetet och skapa sysselsättning. Den förra regeringens agerande vid Vattenfalls förvärv av Nuon visar på vilka ödesdigra konsekvenser ett passivt förhållningssätt till de statliga bolagen kan medföra. Det visar också att ägardirektiven till flera av de statliga bolagen behöver utvecklas. Mot denna bakgrund anser jag att följande portalparagraf bör föras in i Vattenfalls bolagsordning:

> Vattenfall ska fortsätta att vara ett helstatligt bolag. Vattenfall och dess dotterbolag ska bedriva energiproduktion som står i överensstämmelse med de av riksdagen antagna miljömålen. Vattenfall ska vara det ledande energiföretaget i omställningen till en ekologisk och ekonomiskt affärsmässigt uthållig energiförsörjning inom samtliga de geografiska områden, där bolaget är verksamt. Vattenfall ska genomföra en övergång till hållbar energiproduktion baserad på förnybara energikällor.

Jag anser vidare att statliga svenska företag inte ska kunna driva rättsprocesser mot stater utan riksdagens godkännande. Företag har länge utnyttjat möjligheten att stämma stater med hjälp av olika typer av tvistlösningsmekanismer i internationella handels- eller investeringsavtal. Enligt en rapport från FN:s konferens för handel och utveckling (United Nations Conference on Trade and Development, Unctad) har antalet sådana stämningar ökat kraftigt sedan 2000-talets första år.

Tyvärr är det inte bara multinationella privata storföretag som utnyttjar möjligheter att stämma stater och därigenom överpröva demokratiskt fattade beslut. Även svenska statliga företag har använt sig av tvistlösnings- och investeringsskyddsklausuler för att kräva ekonomisk kompensation av stater för försämrade vinstmöjligheter till följd av lagstiftning. Ett sådant exempel är det statliga energiföretaget Vattenfall AB som har stämt den tyska staten för att landet vill avveckla kärnkraften, något som Vattenfall menar påverkar deras beräknade vinster. Vattenfall kräver därför ett stort skadestånd av den tyska staten. Jag menar att detta är orimligt. De statliga bolagen ägs gemensamt av medborgarna, och jag anser att riksdagen, som är medborgarnas främsta företrädare, ska ges möjlighet att ta ställning till sådana ageranden och att regeringen dessutom bör verka för att Vattenfall ska dra tillbaka sin stämning mot den tyska staten.

När det avslutningsvis gäller Vattenfalls vattenkraftsproduktion vill jag påpeka att det med relativt små medel går att kombinera en stark energiproduktion med biologisk mångfald och uppsatta miljömål. Ett exempel där man på ett bättre sätt skulle kunna kombinera de två intressena är Letsi kraftstation som ägs av Vattenfall och ligger mellan Jokkmokk och Vuollerim. För att utnyttja en högre fallhöjd och därmed öka effekten har man tidigare valt att leda om vattnet genom en tunnel i berget. Resultatet är dock en av Europas längsta torrlagda flodfåror på 17 km. Jag menar att det emellertid

finns möjligheter att med relativt små medel återföra ett par procent av det totala vattenflödet ovan jord och på så sätt ge liv åt älvfåran igen. Då skulle den biologiska mångfalden och fiskbeståndet kunna återskapas, vilket skulle gynna lokalsamhället. Jag anser att Vattenfall därför bör få i uppdrag att utreda investeringskostnaderna för att återföra ett ekologiskt hållbart flöde av vatten till den torrlagda delen av Lilla Luleälven.

Det som jag anfört ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Vid ett sådant beslut får motionerna 2016/17:1194 (V), 2016/17:1199 (V) och 2016/17:2473 (V) anses vara tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

13. Frågor om avyttring av Vattenfall AB:s brunkolsverksamhet, punkt 9 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Den 18 april i år annonserade Vattenfall AB att man avser att sälja delar av sin tyska verksamhet till det tjeckiska bolaget EPH och dess finansiella partner PPF Investments. Affären omfattar dagbrotten Jänschwalde, Nochten, Welzow-Süd, Reichwalde och det nyligen stängda Cottbus-Nord samt kraftverken Jänschwalde, Boxberg, Schwarze Pumpe och Vattenfalls halva andel i kraftverket Lippendorf. Den 2 juli meddelade regeringen att man ställer sig bakom den föreslagna avyttringen av Vattenfalls brunkolsverksamhet. Vattenfall räknar med att försäljningen kommer att innebära en negativ resultatpåverkan på 22–27 miljarder kronor, vilket innebär en stor förlust för statskassan.

Den tilltänkta köparen EPH har uttryckt en vilja att utveckla och expandera brunkolsverksamheten. En försäljning skulle möjliggöra fortsatta utsläpp motsvarande 24 gånger vad Sverige som land släpper ut varje år. Jag menar att en försäljning av Vattenfalls brunkolsverksamhet vore förödande för klimatet. Det är den svenska regeringen som ytterst bestämmer över Vattenfall, och man hade, tvärtemot vad regeringen hävdat, mycket väl kunnat välja att säga nej till försäljningen. Det hade gått att göra helt utan att behöva ändra ägardirektiven. Redan 2014 visade regeringen att direktiven inte är något hinder för politisk styrning, när man sa nej till möjligheten för Vattenfall

att öppna nya kolgruvor i Tyskland. Att regeringen nu i stället beslutat att sälja vidare verksamheten visar att man helt övergett alla klimatambitioner. Försäljningen av Vattenfalls tyska brunkolsverksamhet var den sittande regeringens i särklass viktigaste klimatbeslut, men man valde att i stället sälja vidare brunkolsverksamheten till ett skurkföretag som ”ser stora möjligheter” med den tyska brunkolen.

Jag anser att regeringen bör riva upp beslutet om försäljning av Vattenfalls tyska brunkolsverksamhet och i stället verka för en utfasning av densamma. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Därmed tillstyrks motion 2016/17:1199 (V) i denna del.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2015/16:140 2016 års redogörelse för bolag med statligt ägande.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:110 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av uppdraget för statligt ägda Vattenfall AB och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Vattenfall AB inte ska åläggas några restriktioner för att planera, förbereda eller bygga ny kärnkraft och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:117 av Josef Fransson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om LKAB och prospektering och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:121 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statligt ägande och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringens mål om 40 procent av varje kön i statliga bolagsstyrelser som hållbarhetsmål bör tas bort och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:153 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över och sänka statens finansiella mål för SJ AB och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:193 av Sotiris Delis och Thomas Finnborg (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens andel i SAS ska avyttras och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:911 av Helén Pettersson i Umeå (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveaskogs arrendepriser inte ska vara marknadsledande och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1194 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att statliga svenska företag inte ska kunna stämma andra stater enligt ISDS-klausulen utan riksdagens godkännande och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1199 av Birger Lahti m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i de fall viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statliga bolagens vinstkrav ska målsättningen i ägarstrategin ses över och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statliga bolag bör verka för en ökad förädling i syfte att skapa arbetstillfällen och öka exportvärdet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsägda företag bör uppträda neutralt och därför inte bör vara medlemmar i intresseorganisationen Svenskt Näringsliv eller liknande intresseorganisationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de statligt ägda bolagen senast årsskiftet 2017/18 bör återkomma med en kartläggning av könsfördelningen på alla nivåer i respektive bolag och utifrån denna komma med förslag på åtgärder för en mer jämställd verksamhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Vattenfall ska dra tillbaka sin stämning av den tyska staten för nedläggningen av kärnkraftverk och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ny portalparagraf bör föras in i Vattenfalls bolagsordning med den lydelse som anges i motionen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör riva upp beslutet om försäljning av Vattenfalls tyska brunkolsverksamhet och i stället verka för en utfasning av produktionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagen bör omarbeta ägardirektiven för de statliga bolag som ansvarar för naturresurser med en längre omloppstid i syfte att avkastningskraven ska följa en längre tidsperiod och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveaskog bör återkomma till Näringsdepartementet och förklara bolagets agerande och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en uppföljning av konsekvenserna av Sveaskogs markförsäljning, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en plan om hur SJ AB:s avkastningskrav kan slopas och lönsamhetsmålen sänkas i syfte att uppnå en väl fungerande tågtrafik i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1991 av Jens Holm m.fl. (V):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all statligt ägd skog bör samlas i ett bolag med hållbart brukande som främsta mål och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2450 av Anders Forsberg m.fl. (SD):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveaskogs bildande av buffertzoner runt naturreservat och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2473 av Birger Lahti m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Vattenfall bör uppdras att utreda investeringskostnaderna för att återföra ett ekologiskt hållbart flöde av vatten till den torrlagda delen av Lilla Luleälven och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2536 av Stina Bergström m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SJ inte ska ge någon vinstutdelning till staten, utan vinsten ska i stället återinvesteras i verksamheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2714 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sälja svenska statens innehav i SAS och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2716 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sälja Sveaskog och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2976 av Helena Lindahl och Per Åsling (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i Vattenfalls ägardirektiv bör göras ett tillägg om bolagets samhällsansvar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3118 av Ola Johansson m.fl. (C):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge statliga företag i uppdrag att inventera markinnehavet för att få fram mer byggbar statlig mark och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3123 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, L, KD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statliga bolag ska vara ett föredöme för hållbart företagande och fortsätta det goda hållbarhetsarbetet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att driva en målmedveten styrelserekrytering och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av tydliga principer för de statliga bolagen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3128 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de statliga bolagen, förändringar på marknader, aktivt ägande och försäljning av de statliga bolagen och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska vara ett föredöme för hållbart företagande och fortsätta med det goda hållbarhetsarbetet för de statliga företagen och för styrelserekrytering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statligt ägda bolag som verkar på konkurrensutsatta marknader ska ha ett ägarperspektiv som möjliggör rättvisa villkor gentemot andra aktörer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Företag med statligt ägande

Statligt ägda företag per departement med förvaltningsansvar	Ägarandel %	Ekonomiska mål beslutade av ägaren
Finansdepartementet		
Miljömärkning Sverige AB	100	Nej
Kulturdepartementet		
Kungliga Dramatiska Teatern AB	100	Nej
Kungliga Operan AB	100	Nej
Voksenåsen A/S	100	Nej
Näringsdepartementet		
AB Bostadsgaranti	Under avveckling	
AB Göta kanalbolag	100	Nej
AB Svensk Bilprovning	100	Ja
AB Svensk Exportkredit	100	Ja
AB Svenska Spel	100	Ja
Akademiska Hus Aktiebolag	100	Ja
Almi Företagspartner AB	100	Nej
Apoteket AB	100	Ja
Apoteksgruppen i Sverige Holding AB	100	Ja
Arlandabanan Infrastructure AB	100	Nej
Eurofima	2	Nej
Fouriertransform Aktiebolag	100	Ja
Green Cargo AB	100	Ja
Infranord AB	100	Ja
Inlandsinnovation AB	100	Ja
Jernhusen AB	100	Ja
Lernia AB	100	Ja
LKAB	100	Ja

Statligt ägda företag per departement med förvaltningsansvar	Ägarandel %	Ekonomiska mål beslutade av ägaren
Metria AB	100	Ja
Orio AB	100	Nej
Postnord AB	60,7	Ja
RISE AB	100	Nej
Samhall Aktiebolag	100	Nej
SAS AB	17,2[1]	Ja
SBAB Bank AB (publ.)	100	Ja
SJ AB	100	Ja
SOS Alarm Sverige AB	50	Ja
Specialfastigheter Sverige AB	100	Ja
Statens Bostadsomvandling AB	100	Ja
Sveaskog AB	100	Ja
Svenska skeppshypotekskassan	100	Nej
Svensk-Danska Broförbindelsen Svedab AB	100	Nej
Swedavia AB	100	Ja
Swedfund International AB	100	Nej
Swedesurvey Aktiebolag	100	Nej
Svenska rymdaktiebolaget	100	Ja
Svevia AB	100	Ja
Telia Sonera Aktiebolag	37,3	Ja
Teracom Group AB	100	Ja
Vasallen AB	100	Ja
Vattenfall Aktiebolag	100	Ja
Visit Sweden AB	50	Nej
Socialdepartementet		
Apotek Produktion & Laboratorier AB	100	Nej
Systembolaget AB	100	Ja

[1] Ägarandel efter statens avyttring av aktier i SAS AB hösten 2016.

Statligt ägda företag per departement med förvaltningsansvar	Ägarandel %	Ekonomiska mål beslutade av ägaren
Utbildningsdepartementet		
European Spallation Source ESS AB	74	Nej
Utrikesdepartementet		
OAO Dom Shvetsii	36	Nej

Tryck: Elanders, Vällingby 2016